

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 142

Aralık 2025

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Nurşen Korkmaz

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ömer Göktaş

Web Teknik Destek: Kadir Ahıska, Burak Sarı

Ses Teknik Destek: Rıdvan Çırpan, Damla Güler

Görsel Destek: Pınar Yavuz, Yelda Erdoğan

Sosyal Medya Sorumlusu: Damla Güler, Gülcan Altun, Ömer Göktaş

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBIImOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden	1
“Mış Gibi” Yapmaktan Sıkılmadılar!	3
Otistik Kabul: Sözlü İletişim Denemesi.....	6
Nöro-Normatif Gaslighting:.....	11
Otistik Gerçekliğin Görünmez Kılınması	11
Bir Serginin Anatomisi: Bölüm 2	17
Bir Paris Deneyimi.....	23
Mesleki Erişilebilirlik Yolculuğum 4:	28
Ev Taşındık	33
Yeni Bir İşitme Cihazı	41
Raf Uygulamasına Yakından Bakış:	45
Windows'u Sadece Bir Kez Kurmak.....	48
Gmail'de Gönderdiğimiz E-postalar Nasıl Geri Alınıyor	56

Editörden

Editör tanıtımını kaleme alan kişinin yaşadığı yer açısından, henüz kışın geliyorum diyemediği bir aralıktan merhaba sevgili okurlar.

İçimizi daha da ısıtacak bir müjdemiz var size. Zaman zaman dergimizde konuk yazar olarak yer alan Bilge Özel artık kadrolu yazar listemizde. Bir kez daha buradan aramıza hoş geldin, hoşluklar getirdin Bilge demek istiyoruz.

Aralık deyince yeti farklıların gündeminin en bilinen maddesi 3 Aralık elbette. Sevgi Mart Göcen bu yıl hiç de bu konu üstüne yazmak istemiyormuş. Ancak katıldığı ve 3 Aralık dolayısıyla Denizli Merkezefendi Belediyesi'nin düzenlediği Engelli İstihdamı Çalıştayı özelinde tüm benzer faaliyetleri mercek altına almış.

Başka bir çalıştayı da konuk yazarımız Devrim Nesin'den okuyoruz. Devrim Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği Nöroçeşitliler Çalıştayı'na katılmış. Bu toplantı için hazırladığı konuşma metnini de tüm EEEH Dergi okurlarıyla paylaşmak ve bir nevi iç dökmek istemiş.

Toplumun büyük çoğunluğu açık yüreklilikle ifade etmese de içten içe engellileri bir basamak aşağı görüyor kendinden. Hele nöroçeşitli ise karşısındaki ötekileştirme daha da büyüyor. Bunu olduğu gibi ortaya koyamayınca da görmezden gelmeyi seçiyor. Dahası karşısındakini suçlamaya dahi vardırabiliyor. Zarife Uysal'ın rehber alınabilecek açıklamaları âdeta bir el kitabı gibi.

Bilge Özel'in ilk kişisel origami sergisini açabilme mücadelesini okumuştuk kasım ayında. Sonucun ne olduğunu ben Bilge'nin yazısı ön incelemeye gelene dek merakla bekledim. Okurlardan da öğrenmek isteyenler için işte sayımızda.

Elif Emir Öksüz Fransa'yı gezmeyi ve erişilebilirlik değerlendirmelerini sürdürüyor yine. Yediği, içtiği ve yorgunluğu onun olsun, satırlarından aldığımız haz bizim.

Bir yazı dizisi devamı da Gizem alakaya'dan. Mesleki erişilebilirlik yolculuğunda zaman tüneline Merve Karagöz röportajı öncesine çevirmiş, detaylar sayımızda.

Ev taşımak pek çok insan için zorlu bir süreç. Ya satın alınan görece kullanılmış bir evin tadilatı. Malzeme seçimi ve ustalarla uğraşmak... Kör bir çift bunlarla baş edemez mi dersiniz? Emin misiniz? Şeyma Büyükurvay Şatay birinci ağızdan örneklemelerle anlatıyor.

Hem kör hem işitme engelli iseniz, işitme cihazı da kullanırsınız elbette. Peki bu cihazın erişilebilir, ve pratik kullanımlı olması nasıl hissettirir sizce. Meraklısını aydınlatacak bir deneyim yazısı da konuk yazarımız Gözde Kılıç'tan.

Geçen ay tanıttığı uygulamayı konu almış Ecrinnur Aytekin. Bizlere kullanımına dair küçük ipuçları veriyor.

Murat Kefeli bu ay da teknolojik bir anlatı ile bizlerle. Windows'u bir kere kurmak ve birçok kişinin korkulu rüyası format olayını pratikleştirmek üzerine bilgiler veriyor.

Ömer Göktaş dijital mirastan vaz mı geçecek ne? Zira bu ay da Gmail'de gönderilen e-postaların geri alınabilmesini konu etmiş. Niyeyse bizim bu işin magazin yönü daha çok dikkatimizi çekti. "Sır dolu gülümseme emoji" ekledim varsayın.

Güzel bir çocuk şarkısında dendiği gibi: "Eski yıl sona erdi. Yepyeni bir yıl geldi. Yeni yılda hep birlikte. Yeni yılda hey hey !"

Editörden Yazarı: Gülcan Altun

“Mış Gibi” Yapmaktan Sıkılmadılar!

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Bir kez daha 3 Aralık Dünya Engelliler Günü’nü geride bıraktık. Bu yıl bununla ilgili yazı yazmayı hiç istemiyordum ama zorluyorlar. Bir “mış gibi” Yapma örneğiyle daha karşılaşınca yazmadan duramadım.

Ben Denizli’de yaşıyorum. Denizli belediyeleri, engelli yaşam merkezi açmayı ve bunun şovunu yapmayı fazlasıyla sever. Hatta Merkezefendi Belediyemiz Engelsiz Fest adıyla bir festival bile düzenledi. İşte bizim gibi nankörlere yaranılmıyor ki daha ne yapsınlar değil mi? Bu duyargaları açılmış belediyemiz; Engelli İstihdamı Çalıştayını yapmak istemiş. Sıvamış kolları, pek de heveslenmiş. Başlamış kamu kurumlarını, baroyu, Denizli’de faaliyet gösteren şirketleri, Ticaret ve Sanayi odalarını aramaya. Tabii ilçe belediyeleri, siyasi parti temsilcileri de unutulmamış. Elbette onur konukları alanda mücadele veren sivil toplum kuruluşları. Ama bu sivil toplum kuruluşlarının hangi alanda mücadele verdiği önem taşıyor. Örneğin zihinsel yeti farkı olan bireyleri umreye götürüp bunu faaliyet olarak kabul edenler de onur konuğu listesinde yer aldılar. Benim burada ne işim vardı değil mi? Hasbel kader baro temsilcisiyim ve Engelli Hakları Komisyonu Başkanı olduğumdan davet edildim, efendim. Yoksa kendilerine şakşakçılık yapmayacağımı ve dilimin kemiği olmadığını bildikleri için normal koşullarda beni oranın kapısından içeri sokmazlardı.

Barodan talepleri korumalı işyeri kavramını ve bu işyerleri için getirilen teşvikleri anlatmamızdı. Korumalı işyeri modeli dünya üzerinde çoktan terk edildi. Artık hibrit ve entegre işyeri modelleri uygulanmaya başladı. Ancak ülkemizde hâlen bu model yürürlükte ve uyduruktan da bir yönetmeliği var; 2022 yılında yayınlanmış. Oysaki Birleşmiş Milletler Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Komitesi tarafından 09.04.2019 yılında Türkiye için yayınlanan Nihai Gözlem Raporu’nda, Türkiye’nin bu modeli hızla terk etmesi ve Birleşmiş

Milletler Engellilerin Haklarına Dair Sözleşme hükümlerine uygun olan hibrit modele geçmesi yönünde çok ağır bir eleştiri ve yönlendirme talimatı verilmişti.

Durumu belediyemize aktardık. Bize, modeli anlatmamızı ve sonunda da Nihai Gözlem Raporu'ndaki eleştiriden bahsedebileceğimizi söylediler, bir lütufta bulunarak ama onların iznine ihtiyacımız olmadığını belirttik kendilerine.

Biz toplanıp gittik ve çalışmaya başladık. Merkezefendi Belediye Başkanı, Honaz Belediye Başkanı ve bu arkadaşların seçildiği partinin il başkanı, bol "Özel birey", "Engelli kardeş" çeşnili yaklaşık otuzar dakika süren konuşmalarını tamamlayıp hızlıca salonu terk ettiler. Öyle ya arkadaşlar zaten konuya hâkimler ama biz bilmiyoruz. Bilgilenmesi gereken bizler olduğumuz için öğleden önceki sunumları dinlemeye ihtiyaçları yok. Çünkü onların daha önemli işleri var. Çünkü nasılsa şovlarını yapıp fotoğraflarını çektiler. Çünkü zaten engelli kardeşlerinin başarılarını okşayıp kokuşmuş vicdanlarını temizlediklerini düşündüler. Çünkü ne kadar engelli dostu belediye olduklarını herkese anlattılar. Öyle ya, şehirde ilk kez bu konuda bir çalıştay düzenleniyordu ve bu mutluluk hepimize yeterdi.

Kendilerinin kıymetli vakitlerinden ayırıp bizlere otuz dakika hitap etmelerinden daha değerli ne olabilirdi ki sonrasında bilgilendirme sunumları için konuşacaklara on dakika yeterliydi. Öyle ya, bizim anlatacak neyimiz olabilir ki daha uzun süre verilsin ve onlarda oturup dinlesinler. Kendi açımdan bana tanınan konuşma süresi olan on dakikanın yaklaşık 7 dakikasını eleştiriye ayırarak davetlerinden dolayı hafif bir pişmanlık yaşattığımı düşünüyorum. Yaklaşık iki yıldır Denizli Barosu Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nda birlikte çalıştığım ve hak temelli mücadelenin ne demek olduğunu sonuna kadar anlamış sevgili meslektaşım Av. Özlem Doğan Bıyıklı'ya, benim yetişemediğim yerlerde eleştirilerimizi herkese ulaştırma çabası için de bu satırlarda teşekkür etmek istiyorum.

Öğleden sonra masalara dağıldık ve engelli istihdamında izlenecek yollar, yeni modeller, yaratıcı

fikirler, kamuda ve özel sektörde engelli istihdamı başlıklarında tartışmamız istendi. Tabi ki belediye başkanı, karar merciinde bulunan hiç kimse salonda değildi. Yani sonuç olarak kendimiz çaldık kendimiz oynadık. Özel sektör temsilcileri o şirketlerde çalışan engellilerdi ve konuyla hiç ilgileri yoktu. Yani şirketler zahmet edip insan kaynakları bölümlerinden birilerini bile gönderme çabasına girmemişlerdi. Bol bol fotoğraflar, şov malzemeleri toparlandı ve "Gelecek 3 Aralık'a kadar şimdilik yeter" denilerek yolcu edildik.

Evet, çalıştayda gerçekten güzel fikirler ortaya çıktı, güzel tartışmalar yapıldı ama bunları duyması; uygulamaya geçirmekte karar vermesi gereken hiç kimse o tartışmaların, oluşan fikirlerin içinde değildi. Yapılan onca masraf, insanların kaybolan koca bir günü, yine "mış gibi" tavırlar uğruna heba olup gitti.

İşte size bir çalıştayın nasıl olmaması gerektiğine dair bir örnek. "Umarım değişir" diyeceğim ama inanın benim hiç ümidim kalmadı. Biz yine alalım savaş baltalarımızı düşelim yollara. Belki bir gün kırarız betonlaşmış kalıplarını belki bir gün eşit insan olduğumuzu anlatırız donmuş beyinlerine belki bir gün doğar güneş tepelerin ardında.

Otistik Kabul: Sözlü İletişim Denemesi

Devrim Nesin

devrimnesin@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Kendim olarak var olma çabam beni Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği Nöroçeşitliler Çalıştayı'na sürüklemişti. Tekrar tekrar giydiğim gündelik kıyafetim ve boynumda asılmış peluş kutup ayısı ile sahneye koşmuştum. Stimlerin kendiliğinden şiddetleniyordu. Nasıl nefe salabildiğimi bilmiyordum. Bunun bir sosyal anksiyete krizi olmadığını söylediğimde bana inanın. Tanıdık birkaç kişi sunum yapmaya alışkın olduğumu varsaydıklarını belirtmişti. Oradaki bazı kişiler ile bire bir sözlü iletişimde çokça konuşmuştum. Ama geriye kalan 200'den fazla kişiyi tanıımıyordu. Hepsine tek tek alışma imkânım yoktu. Yepyeni bir mekândaydık, ortam düzenlemesi başkaydı. Tavandaki çok detaylı ve kalabalık avizeler düşmezdi, değil mi?

Acemice olduğunu sandığım konuşma metnim cep telefonumun ekranında açık duruyordu. Kürsünün arkasına geçmişim. Sahne o kadar genişti ki, destek alınıp saklanabilecek tek yer orasıydı. Sağ tarafımda profesyonel kamera, sol yanımda ise işaret dili tercümanı vardı ve ben gözlerimi cep telefonumun ekranından ayırmıyordum. Anlaşılır şekilde okuma hedefime odaklanmışım. Terleme ve titremelerimle bedenim bana ihanet ediyor gibi geliyordu. Ama hayır, bu bir kabul konuşmasıydı ve organizasyonu hazırlayanlar beni ben olarak kabul ettiklerini beyan etmişlerdi. Davranışlarımı yargılamama gerek yoktu. Öncelikle ben kendimi kabul ediyordum. Ve işte konuşma metnim:

Senaryolama (1): Otistik kişilerin sözel iletişim kurarken söyleyeceği şeyleri önceden belirlemesi, senaryo oluşturması durumudur. Bu başkalarından konuşma kopyalama ile ve veya ekolali şeklinde gerçekleşebilir. Senaryolaşma maskelemenin bir parçasıdır ve genelde bir eksiklik hissi yüzünden ortaya çıkar. Benim için ise burada yer almanın stres yükünü tolere

etmek için aldığım bir destektir. Konuşmam tamamen otistiklerin kendilerini ifade çabalarının derlemesidir.

'Küçük bir şeyin, hiçbir şeymiş gibi görünmeyen saçma bir şeyin üzerine gelecek ve onu zaten bocaladığı uçurumun kenarına itecek. Ve bunun nereden geldiğini merak edecekler. Çöküşlerinin ne kadar öngörülemez olabileceğinden bahsedecekler. Onlara duyuşal ihtiyaclarını anlamayı ve ihtiyaclarının karşılanması için kendi kendini savunmayı öğretmek yerine, onları görmezden gelmeleri öğretilir. Bir çocuğa kendisini rahat ve sakin hissetme biçiminin yanlış olduğunu, duygularınızı ve fiziksel ihtiyaclarınızı göz ardı etmenin iyi olduğunu ve öğretmenleriniz ile ebeveynleriniz tarafından onaylanmanızı sağlayacağını öğretmenin ne kadar yanlış olduğunu görmüyorlar. Bir çocuğun iletişim kurma girişimlerini görmezden gelmenin istismar olduğunu görmüyorlar. Bir çocuğa kendisine emredilen her şeyi yapmayı, soru sormamayı, asla itiraz etmemeyi veya 'Hayır' dememeyi öğretmenin ne kadar tehlikeli olduğunu görmüyorlar. Anaokulunda asla karşı çıkmamak, açıkça konuşmamak veya itaatsizlik etmemek konusunda sistemik olarak eğitildiklerinde bu kişinin kendisi için ayağa kalkmayı veya ihtiyaclarını savunmayı nasıl öğreneceğini düşünmüyorlar.'

[Otizm Nedir?](#) (2)

Dünyanın, güncel kanıtlarla tutarlı; patoloji paradigmasına dayanmayan, öz, basit ve erişilebilir; profesyonel ve akademik kullanım için yeterince resmi olan iyi bir temel 'Otizm Nedir' giriş metnine ihtiyaç var. Demiş otistik akademisyen Nick Walker, 2014'te. Ve yazmış, güncellemeden aktarıyorum çünkü içinde bulunduğumuz sistem henüz 2014'e gelmemiştir.

'Otizm, genetik temelli bir insan nörolojik varyantıdır. Otistik nörolojiyi otistik olmayan nörolojiden ayıran karmaşık, birbiriyle ilişkili özellikler kümesi henüz tam olarak anlaşılamamıştır; ancak mevcut kanıtlar, temel farkın otistik beyinlerin özellikle yüksek sinaptik bağlantı ve duyarlılık seviyeleriyle karakterize olması olduğunu göstermektedir. Bu durum, otistik bireyin öznel deneyimini otistik olmayan bireylere göre daha yoğun ve kaotik hâle

getirme eğilimindedir: hem duyuşal-motor hem de bilişşel düzeylerde, otistik zihin daha fazla bilgi kaydetme eğilimindedir ve her bir bilgi parçasının etkisi hem daha güçlü hem de daha az öngörülebilir olma eğilimindedir.

Otizm, gelişimsel bir olgudur; yani rahimde başlar ve yaşam boyu gelişim üzerinde çeşitli düzeylerde yaygın bir etkiye sahiptir. Otizm, kendine özgü, atipik düşünme, hareket etme, etkileşim ve duyuşal ve bilişşel işleme biçimleri üretir. Sıkça yapılan bir benzetme, otistik bireylerin otistik olmayan bireylerden farklı bir nörolojik 'işletim sistemine' sahip olduğudur.'

Mevcut tahminlere göre, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde biri ila ikisi otistiktir. Otizm teşhisi konan bireylerin sayısı son birkaç on yılda sürekli artmış olsa da kanıtlar, teşhislerdeki bu artışın otizmin yaygınlığındaki gerçek bir artıştan ziyade artan toplumsal ve mesleki farkındalığın bir sonucu olduğunu göstermektedir. Ortak nörolojik özelliklere rağmen, otistik bireyler birbirlerinden çok farklıdır. Bazı otistik bireyler daha fazla bilişşel yetenekler sergiler. Ancak otistik olmayan bireylerin duyuşal, bilişşel, gelişimsel ve sosyal ihtiyaçları etrafında şekillenen bir toplumda, otistik bireyler neredeyse her zaman bir dereceye kadar engellidir; bazen oldukça belirgin, bazen de daha incelikli bir şekilde.

Sosyal etkileşim alanı, otistik bireylerin sürekli olarak engelli olma eğiliminde olduğu bağlamlardan biridir. Otistik bir çocuğun dünyaya dair duyuşal deneyimi, otistik olmayan bir çocuğa göre daha yoğun ve kaotiktir ve bu deneyimi yönlendirme ve bütünleştirme görevi otistik çocuğun dikkatinin ve enerjisinin daha fazlasını tüketir. Bu, otistik çocuğun sosyal etkileşimin inceliklerine odaklanmak için daha az dikkat ve enerjiye sahip olduğu anlamına gelir. Otistik olmayanların sosyal beklentilerini karşılamada zorluk çekmek, genellikle sosyal dışlanmaya yol açar ve bu da sosyal zorlukları daha da kötüleştirir ve sosyal gelişimi engeller. Bu nedenle otizm, otistik bireylerin karşılaştığı sosyal zorlukların, otistik duyuşal ve bilişşel deneyimin yoğun ve kaotik doğasının yan ürünleri olduğunun farkında olmayanlar tarafından, özünde bir dizi 'sosyal ve iletişimsel eksiklik' olarak yanlış yorumlanmıştır.

Otizm hala yaygın olarak bir 'bozukluk' olarak kabul ediliyor, ancak bu görüş son yıllarda otizm ve diğer nörobilişsel varyantların, tıpkı etnik köken veya cinsel yönelimdeki farklılıklar gibi (ki bunlarda geçmişte patolojik olarak kabul edilmiştir) insan biyolojik çeşitliliğinin doğal yelpazesinin bir parçası olduğunu savunan nöroçeşitlilik modelinin savunucuları tarafından sorgulanıyor. Sonuç olarak otizmi bir bozukluk olarak tanımlamak, bilimsel bir olgudan ziyade bir değer yargısını temsil eder.

[Duyusal İşleme Farklılıkları ve Bardak Teorisi Merhaba Spektrum](#) (3) [Bu kısımdaki metin için sizleri Merhaba! Spektrum'a bekleriz.]

Merhaba Spektrum'dan yapmış olduğum alıntı, otistiklerin kendi alanlarında kendilerini ifade ettikleri birçok çalışmadan yalnızca biridir. Sadece ufak araştırmalar ile otistiklerin emekleri erişilirdir. Kendi olarak var olma kendi sözlerini üretme imkanları bulduktan sonra her otistiğin iletişim kurduğunu söyleyebilirim. Şu an yapmakta olduğum gibi pek otistik lisanında olmadığı için maskeleyen becerilerimi tam kapasite kullanarak karşınızda yer alıp sözlü olarak iletişim kurmam, iletişimin yalnızca bir çeşididir. Oysa tek bir iletişim çeşidi yoktur. Her iletişim aynı ölçüde değerlidir ve kabul edilme hakkı vardır. Otistik Kabul dünyanın her yerindeki her çeşitlilikteki biz otistikleri dinleyerek başlayacaktır.

Konu dışlama, zorbalama ve ayrımcılık olduğunda her daim farklılıklarımızın farkında olan toplumdan bu farkındalık becerilerini, bizlerin de barışa dahil olabilmesi adına kullanmasını talep ediyoruz. Alistikleri Otistik Kabule davet ediyoruz.

Salon sessizdi ya da ben duyduklarımı biran algılayamadım. Kaçış rotama hızlıca göz atarken işaret dili tercümanının destekleyici hissettiren jest ve mimiklerini fark etmiştim. Son cümlem zihnimde yankılandı. "Alistikleri Otistik Kabule davet ediyoruz". Cümleyi ben kurmuştum ve ben dile getirmiştım ama kendi dünyalarında çeşitli mücadeleleriyle bana kabulü

öğreten otistiklerin ortak davetini ilettiğimi hissediyordum. Pek alışkın olmadığım bir duygu hissediyordum. Kendimle gurur duyuyordum. Kendi değer yargılarımla uyumlu bir başarı duygusu. Var olabilmek için beni rahatsız eden başarılar için çok şey vermiştim. Ama şimdi memnundum. Sahneden ve hatta salondan kaçmıştım bile. Kaçışlarım ile kabul ediyorum kendimi.

1. Merhaba Spektrum'dan alıntılanan senaryolama terimi üzerine bağlantı:
<https://merhabaspektrum.com/otizmde-senaryolama-nedir/>
2. Otizm Nedir. Dr. Nick Walker bağlantısı: <https://neuroqueer.com/what-is-autism/>
3. Duyusal İşleme Farklılıkları - Merhaba Spektrum'dan yapılan alıntının bağlantısı:
<https://merhabaspektrum.com/duyusal-isleme-farkliliklari-ve-bardak-teorisi/>

Nöro-Normatif Gaslighting:**Otistik Gerçekliğin Görünmez Kılınması**

Zarife Uysal Çelik

zarifeuysalcelik@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

"Abartıyorsun!"

"Hassassın!"

"Duygusalsın!"

Bir tartışma sırasında karşımızdaki kişi bu tür ifadeleri kullanmaya başlıyorsa çoğu zaman manipülasyon devreye girmiş demektir. Çünkü bu söylemler, tartışmanın konusunu değil, kişinin karakterini ve tepkisini hedef alır.

Bu tür ifadeler:

- Sorunun kaynağını olaydan alıp sizin tepkinize taşır.
- Manipülatörün kendi sorumluluğundan kaçmasını sağlar.
- Tartışma bağlamında bir Ad Hominem safsatası işlevi görerek odağı saptırır.
- Kişinin duygularını "zayıflık" gibi gösterip güç dengesini manipülatör lehine çevirir; böylece bireyin kendi gerçekliğine duyduğu güveni zedeler.

Bu manipülatif ve Ad Hominem söylemler, genel olarak herkesi etkileyebilir; ancak otistikleri, egemen konumundaki nörotipik varsayımlar ve sağlamlılık nedeniyle daha orantısız ve yıkıcı bir şekilde etkiler.

Bu yazıda manipülasyonun otistikler üzerindeki etkisini, otistikleri manipülasyona açık hâle getiren ve otistiklere manipülasyon yapanların arkalarına aldıkları nörotipik toplumsal yapıyı beraber ele almaya çalışacağım.

Nöro-normatif yapı içine doğan otistik bebek, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinin tamamında -çevresinde otistik yetişkin ya da otistik uzman yoksa-davranışlarını, duygularını ve bilişsel farklılıklarını bu normatif çerçevenin geri bildirimleriyle şekillendirmeye zorlanır. Bu geri bildirimlerin önemli bir kısmı, otistik kişi için zamanla manipülasyona dönüşebilir.

Toplumsal normlar herkes üzerinde baskı kurar; hepimizi belirli duygu, davranış ve iletişim kalıplarına uymaya zorlayarak bireyselliği daraltır. Ancak otistikler bu normlara en uzak görülen grup oldukları için bu baskının ağırlığını çok daha yoğun ve sistematik biçimde yaşar. Çünkü temeldeki sağlamcı algı; otistiklerin bozuk olduğu ve düzeltilmesi gerektiğidir.

Nöro-normatif yapı, otistiklerin duyuşal hassasiyetlerini, iletişim tarzlarını ve ihtiyaçlarını "yanlış", "aşırı" veya "problemlı" olarak kodlayarak sıradan bir norm baskısını kimlik, nöroloji ve günlük işleyiş düzeyinde derin bir gaslightinge dönüştürür. Dolayısıyla normlar hepimizi sınırlandırırsa da otistiklerin deneyimi çoğu zaman yalnızca uyum baskısı değil, kendi varoluşunun tümünden reddi ile sonuçlanır.

Otistiklerin birçoğu, nörotipik beklentiler karşısında kendi deneyimlerini maskeleyemeyi öğrenir-çoğu zaman farkında bile olmadan. Çünkü çocukluğundan itibaren dışlanmış, inkâr edilmiş veya yanlış anlaşılmış olma olasılığı yüksektir. "Abartılı", "hassas", "tuhaf", "şımarık" gibi etiketler bu süreçte sıkça karşılarına çıkar.

Aşağıda nöro-normatif beklentilerin otistiklerde nasıl gaslighting etkisi yarattığına dair örnekleri dört başlıkta ele alıyorum.

1- Duygusal Deneyimin İnkâr Edilmesi:

Otistiklerin birçoğunda duygusal işleme farklılıkları vardır. Bazı sesler, ışıklar, kokular nörotipik birine göre çok daha yoğun, rahatsız edici ve acı verici olabilir. Sesten, ışıktan, kokudan vb. rahatsızlığını dile getiren otistik birine yönelik; "Çok abartıyorsun, o kadar da gürültülü değil", "Bu kadar hassas olma, biraz kendini zorla", "Şımarıklık ediyorsun", gibi cümleler gaslighting cümleleridir. Otistik olan kişinin kendi yaşadığı fiziksel acının veya rahatsızlığın gerçekliğini sorgulamasına neden olur. Sonuç olarak kendi duygusal ihtiyaçlarını bastırmaya çalışır. Bunun sebebi altta yatan nöronormatif beklentidir. Bu beklentiye göre, bu ses/ışık/koku normaldir ve herkes bunu tolere edebilir.

2- Sosyal İletişim Farklılıklarının Yanlış Yorumlanması:

Otistik iletişim tarzları (örneğin göz teması kurmama, fazla bilgiye ihtiyaç duyma, açık ve net iletişim, dolaylı anlatımı anlamada zorluk çekme, ses tonunun veya mimiklerin normatif beklentilere uymaması, beklenen selamlaşma ritüellerini göstermemesi vb.) nörotipik normlara uymayabilir. Bu alan, otistikler açısından en fazla gaslighting yaşanan konulardan biridir.

Çoğu alistik (otistik olmayan) kişi, otistik iletişim biçimini öğrenmeyi reddeder. Anlaşmazlığın faturasını da otistik kişiye keser. Bu bazen bilgisizlikten kaynaklansa da kişi defalarca açıklama yapmasına rağmen hala aynı davranışa maruz kalıyorsa bu artık bilinçli manipölasyon olarak değerlendirilebilir.

Kendi deneyimimden bir örnek: Gözlerimin sağa sola hızlı hareket etmesini taklit eden bir kişi, bunu "abartılı davranışım" şeklinde yorumlayıp saldırgan bir dille sürdürmüştü. Tartışılan konu bir anda değiştirilmiş, konu benim kişilik özelliklerime çekilmişti. Böylece kendi sorumluluğu görünmez hâle gelmişti- amaç da buydu.

Bu manipölasyonlar, otistiklerin deneyiminde o kadar yaygın bir yer tutar ki, bir tartışmada haklı çıkmak yapısal olarak neredeyse olanaksızlaşır. Çünkü manipölatif söylem, argümanını daima nörotipik normları referans alarak kurar ve böylece otistik perspektifi baştan geçersizleştirir.

Aslında manipölasyonu yapan kişi nörotipik imtiyazı sinsice kullanmış olur. Nick Walker'ın [1] da belirttiği gibi: "Nörotipik ayrıcalığı, otistik insanlarla etkileşim kuran nörotipik insanların, özellikle de söz konusu nörotipik insanlar profesyonel otorite pozisyonlarındaysa, kendi empati eksikliklerini veya zayıf iletişim becerilerini asla ele almak veya kabul etmek zorunda olmama lüksüne sahip olmaları anlamına gelir, çünkü empati, anlayış ve iletişim başarısızlıklarını otistik insanların iddia edilen eksikliklerine bağlayabilirler"

Otistikler iletişim kurma niyetinin kötü olmadığını bilse bile sürekli olarak kötü niyetli, eksik, sert, saygısız ve kaba olarak yorumlandıklarında bu algıya kendileri de inanmaya başlayabilir. Veya kendi sosyal çabalarının geçersiz olduğunu hissedebilir. Otistiklerin sosyal izolasyon yaşama sebeplerinden biri de budur.

3-Otistik Deneyime İnanılmaması

Yüksek maskeleye yapabilen otistiklerin yaşadığı zorluklar sıklıkla önemsizleştirilir veya reddedilir. Bunun temelinde otizme dair kalıp yargılar, bilgisizlik ve sağlamcılık vardır.

"Ama sen göz teması kurabiliyorsun, otistik olman imkânsız"

"Gerçekten otistik olsaydın üniversite bitirip meslek sahibi olamazdın"

"Bence sen zeki otistiklerdensin idare edebilirsin"

Otistik kişi, kendi yaşam öyküsünün, tanısının ve deneyimlediği zorlukların başkaları tarafından doğru kabul edilmediğini görür. Bu en derin gaslighting biçimlerinden biridir, çünkü kişinin kimliğini ve yaşadığı gerçeği elinden alır.

Otistiklerin birçoğu tanısını resmileştirmek veya engelli raporuna başvurmak istemesinin sebeplerinden biri, deneyimlerinin sürekli inkâr edilmesidir. Fakat bunlar bile çoğu zaman gaslightingi ortadan kaldırmaz; destek ihtiyaçları hâlâ sorulmaz veya dile getirildiğinde yok sayılır.

4-Stimlerin Bastırılması:

Kendini regüle etmek için yapılan tekrarlayıcı hareketler (stimming), toplum içinde "tuhaf" ve " uygunsuz" kabul edilir.

"Sallanmayı kes"

"Kendini kontrol et"

Bu tarz ifadelere ek olarak, yargılayıcı bakışlar ve stimlerin birer davranış problemi olarak görülmesi ve söndürme çalışmalarının yapılmasını da ekleyebilirim.

Stimler, otistikler için hayati bir kendini regülasyon mekanizmasıdır. Bu davranışın bastırılması, kişinin stres seviyesini artırır ve duygusal çöküşe yol açabilir. Kişi, kendi temel ihtiyacının yanlış ve utanılacak bir şey olduğuna inanabilir.

Nöro-Normatif Gaslighting'in Sonuçları:

Yazının ana haritasını oluşturduğum maddeleri ve örnekleri elbette

çoğaltabilirim. Tahmin edersiniz ki -maalesef- buna dair bolca deneyime sahibim. Bu örneklerin ortak sonucu, otistik kişinin kendi duyularına, duygularına, anılarına ve iletişim biçimine duyduğu güvenin zedelenmesidir. Sürekli şu sorular zihne yerleşebilir:

- "Gerçekten bende mi bir sorun var?"
- "Hafızamda bir sorun mu var?"
- "Her şeyi kendi kafamın için de mi yaşadım?"

Nöro-normatif gaslighting'in yarattığı tahribat, otistiklerin kendilerine yönelik güvenini ve öz değerini sistematik biçimde aşındırır. Bu durum, kronik kaygıya, tükenmişliğe (otistik burn out) ve iç utanca yol açar. Bu döngüyü kırmak otizme dair sağlamcı düşünce ve pratiklerini yok ederek mümkün olabilir.

Otistik deneyimi ciddiye alan, beyana güvenen, destek ihtiyacını sorgulamadan kabul eden ve iletişim farklılıklarını "öğrenilmesi gereken" karşılıklı bir sorumluluk olarak gören ilişkisel ve toplumsal bir yaklaşım geliştirmek zorundayız.

Toplum, otistikleri uyum sağlamaya zorlamak yerine, onların doğal bilişsel ve duygusal farklılıklarına alan açtığında, manipülasyonun etkisi de gücünü kaybedecektir.

Kaynakça :

<https://neuroqueer.com/neurotypical-psychotherapists-and-autistic-clients/>

Bir Serginin Anatomisi: Bölüm 2

Bilge Özel

Bilgeozel88@hotmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Merhaba değerli okurlar;

Bir önceki yazımda sizleri sergimin hazırlık sürecinin mücadelesine ve tatlı heyecanına ortak etmiştim. Bu ay da kaldığım yerden devam edip sergiyi ve içerisindeki modelleri anlatmak istiyorum. Ve şimdi, tavşanın peşinde koştuğum o uzun gecenin sabahı sergi günü.

Sabah sergi alanına adım attığım anda içimi, uzun zamandır hissetmediğim bir telaş kapladı. Kutular taşınmış, masalar hazırlanmıştı. Açılış, saat 14'teydi ve daha zaman vardı. Modelleri kutulara yerleştirirken kategorilerine göre ayırmıştım. O nedenle, arkadaşlarımla birlikte rastgele değil belli bir sıraya göre koyduk masalara. Bazı modeller anonim olmakla birlikte, çoğunun bir tasarımcısı vardı. Tasarımcıların yazılı olduğu a3 boyutundaki kâğıtlar, ilgili modelin yanına yerleştirilecekti. Sergideki tüm modellerden gülen yüz emoji hariç en az ikişer tane yapmıştım.

Masalar, u şeklinde sıralanmıştı. İlk masaya 3'lü, 6'lı, 12'li ve 30'lu birimlerden oluşan sonobe küp modelini yerleştirdik. Bu model, modüler origaminin en önemli modellerinden biri. Özellikle, 30 parçalısını yaparken, parçaların doğru yerlerini saptamak zor olduğundan dolayı, biraz meşakkatli. 30 parçalı olan bu güzel model, bir küre gibi hayal edilebilir. Üzerinde üçgen piramitler bulunan, 10 farklı renkten oluşan büyük bir küre.

Yine aynı masada, japanies brocade modeli yerini aldı. Farklı renkleri bir araya getirerek oluşturduğum Japanies brocade, Japon tarzı işlemeli kumaş gibi bir anlama geliyor. 6 parçadan oluşan modelin yüzeyindeki katlamaların bu kumaş desenlerini andırması nedeniyle söz konusu isim verilmiş. Dokunulduğunda, üzeri çıkıntılarla kaplı sanki bir top olduğu hissi veriyor.

Aynı masaya oktahedron modelini DE yerleştirdik. Bu da farklı renkleri bir araya getirerek yaptığım 8 parçalı bir model. Oktahedronların hemen yanında, omegastar modeli yer aldı. Omegastar, farklı renkleri bir araya getirerek yaptığım 6 parçalı bir yıldız. Üzerinde 12 üçgen sivri çıkıntı ve bu çıkıntıların dibinde küçük çukurlar bulunan bu model, en sevdiğim modellerden biri. Omegastarların yanında yer alan robinin tekerleğı modeli, yine farklı renklerden yaptığım, 7 parçalı, gerçekten de tekerleğe benzeyen bir model.

Tekerleklerin yanında yer alan çelenk modeli de dokunulduğunda hemen bozulan, hassas ve kırılgan bir yapıya sahip. Gerçekten çelenk şekline benzeyen bu model, kutudan çıkarılırken bozuldu. O an yaşadığım telaştan, parçaları bir araya getirmekte oldukça zorlandım. "Yoksa bunu sen yapmadın mı" esprileri havada uçuşurken neyse ki birleştirmeyi başardım.

Çelenklerin yanındaki fireworks yani havai fişek modeli, 12 parçalı bir model. Bu modelde sarı, kırmızı, turuncu, mavi gibi renkleri yoğun olarak kullandığım için, gerçekten de havai fişek görünümü veriyor. Merkezden yanlara doğru açılan 12 parçasıyla havai fişegin ilginç bir özelliğı var. Bu özellik, parçalar çevrildikçe her çevirme hareketinde farklı bir yüzeyin ortaya çıkması. Her döndürüşte başka bir yüzey beliriyor ve modele âdeta "okus pokus" etkisi katıyor; sanki elinizin altında küçük bir illüzyon gerçekleşiyor. Bu döndürme hareketini, modelin yanlarından hafifçe tutup çevirerek yapmak mümkün. Ziyaretçilere bu hareketli modeli gösterdiğimde, hatta kendilerinin çevirmelerine izin verdiğimde, her seferinde aynı şaşkınlıkla gülümseyen yüzlerle karşılaştım.

Havai fişeklerin yanına, septimastar denilen yıldızlardan yerleştirdik. Yedi parçalı bu yıldızların ortası bombeli, kenarlara doğru açılan sivri parçaları var. Bombeli kısmın sanki balon gibi şişirilmiş olması, her dokunduğumda bende hayranlık uyandırıyor. Yıldızların yanında spiralstar modeli yer aldı. Dört parçadan oluşan ve gerçekten de spiralli bir yapıya sahip olan bu modelde, yine farklı renkler kullandım.

Sergide yalnızca bir tane bulunan gülen yüz emojiğini ise, bir tarafı siyah bir tarafı sarı olan bir kâğıttan yapmışım. İki boyutlu olarak ortaya çıkan bu emojiğe, gözler ve ağız siyah olarak görünüyor. Nedense bu model pek ilgimi çekmiyordu ama özellikle çocukların çok sevdiği bir model olduğu için origami hocam sergiye koymamı istemişti.

Burada modüler origami modelleri sona eriyordu.

Çiçek masasına yumuşak bir geçiş yapmak üzere çin vazosu ve iki renkli vazo yerleştirildi. Her iki vazo da tek bir kâğıttan oluşmakta ve kâğıtların yüzeyleri desenli bir görünüme sahip. Bu vazoların hem şekilleri hem de görünümleri çok hoş olduğu için, özellikle içlerine çiçek koyulmamış hâlde sergilenmesini istedim.

Sıra geldi çiçekler masasına. Kocaman bir gül tabağı yapmışım. Mor renkli, pasta tabağına benzer bir tabak. İçerisine farklı renklerde yaptığım gülleri ve yaprakları yerleştirdim. Bunun görsel açıdan çok hoş görüldüğünü söyledi arkadaşlarım. Hatta bu gül tabağının fotoğrafını çekip hocama gönderdim. İlk bakışta benim yaptığımı düşünememiş ve internetten bulduğum bir görsel zannetmiş. Sergi için iki çeşit çiçek tasarlamışım. Birisi papatyayı andırıyordu, diğeri de laleyi. Çiçeklerin hepsinden bir demet yapıp ayrı ayrı vazolara yerleştirmişim. Laleleri, petunyaları ve iki türü bulunan zambakları vazolar içerisinde yan yana koyduk. Bunların bitişiğinde de kırmızı güller, kalın damarlı ve egzotik görünümlü yapraklar arasında yerini aldı.

Sonrasında su örtüsü başlıyordu. Su görüntüsü vermek için koyu mavi kartonların üzerine kurbağaları, kaplumbağaları ve kendi yapraklarının içerisinde sanki yüzüyormuş gibi duran renk renk nilüferleri yerleştirdik.

Su örtüsünün yanına yine koyu mavi karton üzerine deniz kabuklarını koyduk. Buradaki deniz kabukları hem bana hem de başka tasarımcılara ait. Deniz kabuklarını tek renkli ve desenli kâğıtlardan çok sayıda yapmıştım. Yine çok sayıda ve farklı renklerde yaptığım kelebekler, deniz kabuklarının yanında yerini aldı. Bu kelebek modelini bir yıl önce öğrenmiştim. Oldukça zor öğrendiğim ve katlaması güç olan bir modeldi. Üzerindeki pek çok detay ile gerçekten bir kelebek görünümüne sahipti.

Kelebeklerin yanına bir buz tabakası görünümü veren straforu ve straforun üzerine siyah beyaz renklere sahip penguenleri koyduk. Onların yanında da koyu yeşil karton üzerinde kediler, beatle cinsi köpekler ve geyikler yerini aldı. Geyik modeli bayağı zahmetli bir model. Onu yapmak, yaklaşık üç ders, yapım talimatlarını metne aktarmak ise on saat sürmüştü. Geyik; detaylı boynuzlarıyla ve duruşuyla hayranlık uyandırıcı bir model. İlk dokunduğumda bu boynuzların, tek bir kâğıttan böyle incelikli bir şekilde nasıl ortaya çıktığına şaşır kalmıştım. Şimdi bir sürü geyik yaptım ama her dokunduğumda hâlâ aynı duyguyu hissediyorum.

Geyiklerin yanına turna kuşlarını, siyah renkli kartalları, sarı ve yeşil papağanları, sarı kanaryaları, kraft kâğıttan oluşturduğum kaya parçası üzerinde yeşil kertenkeleleri yerleştirdik. Kartalları, yaklaşık 30cm'lik kalın bir telin ucuna sabitlemişim ve kartallardan birini avına, yani beyaz tavşana bakacak şekilde konumlandırmıştım.

Son olarak siyah pelur kâğıdından yaptığım herkül böceklerini, turuncu renkli helikopter böceklerini ve yeşil gül böceklerini yerleştirerek hayvanların masasını tamamladık. Kendi tasarımı olan yeşil gül böceğini bir yüzeyi mat, bir yüzeyi parlak yeşil olan özel bir kâğıttan yapmıştım. Masalar boş kalacak diye çok korkmuştum ama, hiçbirisi boş kalmadı. Tamı tamına sığıdı tüm modeller.

Nihayet açılış vakti geldi. Protokol üyeleri, okullardan öğrenciler ve öğretmenler, arkadaşlarım, akrabalarım ve tanımadığım daha pek çok ziyaretçi vardı. İstiklâl marşı, sunucunun konuşmasıyla başladı program. Ardından keman piyano konseri ve kurdele kesme töreni gerçekleşti.

Açılışın ardından ziyaretçiler masaların çevresini sarmaya başladı. Kendimi bir anda sanki yıllardır yaptığım bir işmiş gibi modelleri tek tek anlatırken buldum. âdeta bir turist rehberi gibiydim. Küçük gruplar hâlinde yedi sekiz kişiyi karşıma alıyor; modellerin hangilerinin tek bir kâğıttan oluştuğunu, hangilerinin modüler olduğunu; bazı modelleri hangi tekniklerle yaptığımı, hangilerinde özel kâğıt kullandığımı; bazılarını tamamlamanın nasıl saatler sürdüğünü, nasıl aşamalardan geçtiğini bir bir anlatıyordum. Her masayı dolaşıyor, sonra yeniden başa dönüp aynı heyecanla başka bir gruba anlatmaya koyuluyordum. Kalabalık o kadar fazlaydı ki, sesimi duyurmak için yüksek sesle konuşmam gerekiyordu. Bir an, kendimi tıpkı 40 kişilik kalabalık sınıflarımdan birinde ders anlatıyormuş gibi hissettim.

Yeşil gül böceklerini gören birkaç ziyaretçi, "bu böcekten bizim orada da var" diyerek yanımdakilere gösteriyordu. Nereli olduklarını sorduğumda, Artvinli olduklarını söylediler. Demek ki benim yeşil gül böceği Artvin yöresinde görülen türlerden biriymiş.

Ziyaretçilerin bir kısmı modelleri satın almak istediklerini söyledi. Özellikle Amerikalı bir turist deniz kabuklarını ve kelebekleri çok beğenmişti ve ısrarla satın almak istedi. Ama satmadım. Zaten satmayı hiç düşünmemiştim. Aklımda şimdiden başka sergilerin hayali vardı ve modelleri gelecekte o sergilerde kullanmak istiyordum.

Bazı ziyaretçiler şaşkınlıkla "Bunları sen mi yaptın" diye soruyor, hatta "Bunları sen yapmış olamazsın" "Sana kim yardım etti? Kendi başına yapman mümkün değil" diyerek hadsizliklerini dile getiriyordu. Bazıları da "Biz bunları gören gözümüzle bile yapamayız"

diyordu. Körlüğü kimi zaman yücelten, kimi zaman küçümseyen, her zaman her yerde duyduğum o tipik tepkiler ile burada karşılaşmasam şaşırırdım zaten.

Bir ara basından gelen bir muhabir benimle röportaj yaptı. Sohbetin sonunda, kameraya son cümleleri alırken, "Buradan engelli vatandaşlara ne söylemek istersiniz" diye sordu. "Engelli vatandaşlara hiçbir şey söylemem" dedim. "Çünkü origami bütün insanların ilgilenebildiği bir sanat dalıdır." Muhabir, engellilerin origamiyle ilgilendiğini düşünüyordu ve bu yüzden onlara buradan bir çağrı yapmamı istiyordu. Evet... Bütün körler origami yapar. Origami ve körlük. Acaba bu iki şey nasıl birbiriyle bağdaşıyordu insanların kafasında?

Akşama doğru sergi alanı yavaş yavaş sakinleşirken içimde tarifsiz bir sevinç vardı. Modellerin arasındaki sessiz ama canlı hava hâlâ hissediliyordu; sanki her biri günün heyecanını kendi içinde saklıyordu. Ertesi gün ve sonraki gün de ziyaretçi yoğunluğu vardı ama ortam nispeten daha sakindi. Böylece modelleri daha detaylı anlatma fırsatı yakalayabildim.

Bazı ziyaretçilerle basit modelleri yapmayı denedik. Hayatlarında ilk defa origami yapmayı deneyimleyen insanların yaşadığı heyecanı ve bir şeyi başarma hissini verdiği mutluluk görülmeye değerdi. Ben de mutluydum. Origami gibi harika bir sanatı insanlarla paylaşabilmiş ve şu hayatta bir hayalimi daha gerçeğe dönüştürebilmiştim.

Bir Paris Deneyimi

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Herkese merhabalar.

Geçen ayki yazımda Fransa yolculuğumun daha çok iş ile ilgili olan kısmını anlatmıştım. Bu ay da kaldığım yerden devam etmek istiyorum. İş gezisi kısmından sonra Paris’te turist olarak üç gün geçirdiğimiz için bu ayki yazım pek çok kişinin bildiği Eyfel Kulesi (Eiffel Tower), Louvre Müzesi (Musée du Louvre) ve Notre-Dame Katedrali (Cathédrale Notre-Dame de Paris) gibi yerlere odaklanacak.

Trenler, trenler, trenler.

Bu yolculuğa dair aklımda en çok trenler kaldı. Hızlı trenden metroya, tramvaydan banliyö trenlerine pek çok raylı sistemi kullandık. Hemen her yere raylı ulaşımın olması oldukça etkileyici. Charles de Gaulle Havalimanı ile Paris merkez arasında RER denilen banliyö sisteminin B hattı çalışıyor. Uçaktan sonra buraya ulaşmak için ise havalimanı içindeki beş duraklık ücretsiz mini metroya binmek gerekli. Bu durum kullandığınız havalimanı terminaline göre değişir elbette. Yanılmıyorsam burada üç farklı terminal var. Bu mini metroda bizi karşılayan ilk anons “yan kesicilik” uyarısıydı. Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Çince “Aman dikkat, elinizdekileri kaptırmayın” anonsu yapılıyordu sürekli. Nitekim merkezde telefonunu bileğine kilitli sabitlemiş birini görmek de bu tehlikeyi pekiştirdi. Biz de telefon ve cüzdanlarımızı hep iç cebimizde taşıyarak ve navigasyon için telefona bakacağımız zamanlarda eşimle birbirimize siper olarak çok şükür vukuatsız bir şekilde gezimizi tamamladık.

Fransa’da o kadar çok tren ve o kadar çok sefer var ki... Gerçekten kafa karıştırıcı ve baş döndürücü. Bilet alıyorsunuz örneğin, peron numarası 24. Gerçekten de orada o kadar peron var. Sürekli trenler gelip gidiyor. Anonslar da genellikle Fransızca. Durak adını bilsem bile anonsu anlamıyorsun. Tren görevlilerinin de çoğu İngilizce bilmiyor. O nedenle çoğunlukla Google Translate kullandık. Bir defasında metronun içindeyken durakta birden ışıklar söndü, yandı ve bir anons yapıldı. Tamamı Fransızca olan bu duyurudan hiçbir şey anlamadık. “Metro mu bozuldu, inecek miyiz acaba?” diye sordum eşime. Etrafa bakıp “Sanmıyorum, kimse inmedi; yalnızca bir kişi indi,” dedi. Meğer o vagonda tek Fransızca bilen yolcu, o inen yolcuymuş. Sonra biz tüm vagonun sakince oturduğunu gören bir görevli içeri dalıp el kol yaparak bizi dışarı çıkardı.

“O kadar çok tren var ki” kısmına geri döneyim. Havalimanından merkeze giderken yedi şerit yan yana tren rayı vardı. Tren otobanı gibi yani. Bu beni inanılmaz şaşırttı. Paris merkezde de metro hatları numaralandırılmış. Sanırım 15’e kadar gidiyordu. Şehir resmen örümcek ağıyla örülmüş gibi. Metrolar banliyö trenlerine ve şehirlerarası trenlere bağlanıyor. Zamanında köstebek gibi her yeri kazmışlar.

Şehri Parisliler için epey erişilebilir hale getirmişler ama bence engelli Parisliler biraz dışarıda kalmış. Metro girişlerinin neredeyse hiçbirinde asansör göremedik. Gizli saklı bir yerlerde var mıdır bilemiyorum. Fakat belki on defa metro kullandık. Olsaydı eşim hiç olmazsa bazılarını görürdü diye düşünüyorum. Zaten ona sürekli erişilebilirlikle ilgili sorularımı soruyordum, bir anlamda zorunlu gözlem yaptırıyordum. Sadece bir yerde asansör vardı. O durakta da zaten merdiven yoktu, yani asansör herkes için zorunluydu. Buna ek olarak banliyö trenlerinin bir kısmı iki katlı. Girdiğiniz yerden yarım kat aşağı veya yukarı gitmeniz gerekiyor. Tekerlekli sandalye kullananlar bu ara giriş bölümünde kalmak zorundalar. Hızlı tren vagonları da iki veya üç basamaklı şekilde tasarlanmış. İlk bakışta tekerlekli sandalye kullanıcıları için pek erişilebilir görünmüyor. Talep ederseniz rampa getiriliyor olabilir belki. Fakat bu da engelli yolcunun ek düzenlemelerle uğraşması, ek enerji ve vakit harcaması demek. Bu durum da evrensel tasarım ilkelerine uymuyor.

Bazı trenler o hattaki bazı duraklarda durmuyormuş. Yani bir anlamda ekspres hat gibi. Bazı trenler de son durağa kadar gitmiyor. Aynı hat üzerinde inip aktarma yapmanız gerekiyor. Tüm bunları ışıklı tabeladan hangi durakların yanında ışık yandığına bakarak takip edebiliyorsunuz. Ne kadar da körcül bir yöntem değil mi? Anons da yapılıyor sanırım ama Fransızca. Anlamak için hep tetikte bekleyip elinizde Google Translate açık durmak gerekir herhalde. Trenler perona yanaştığında arada bir karış kadar boşluk kalıyor. Avrupa’da olmanın ve Şafak Pavey’in hikâyesi nedeniyle sürekli bir panik havasındaydım. Her seferinde bacaklarımı açabildiğim kadar açıp resmen trenden karşıya atlıyordum. Herhalde beni görenler halime gülmüştür. Bu kadar olumsuzluktan sonra raylara paralel olarak zemine konulan hissedilebilir güvenlik şeridi bulunmasının olumlu bir şey olduğunu söylemeliyim.

Otobüs ve Biletler

Paris’te otobüs deneyimim de oldu. Her durakta sesli anons sistemi çalışıyordu. Ayrıca otobüs durağa yanaştığında, kapı dışındaki hoparlörden otobüs hattı ve hattın başlangıç ve bitiş durakları, otobüsün gittiği yönü de belirtecek şekilde anons ediliyordu. Haftalık sınırsız bilet almıştık. Her türlü ulaşım aracını bu biletle kullanabiliyorduk. Fransa sosyal güvenlik sistemine kayıtlı engelliler sistem üzerinden indirimli ve ücretsiz şehir içi ulaşım sağlıyorlar. Turistler için böyle bir imkân yok. Hatta sekiz yaşındaki kızım için bile tam bilet aldık. Paris’e gidecekler için iki önemli uyarı yapayım: Bu haftalık biletler için yanınızda fotoğraf götürmeniz gerekiyor. Yanlış duymadınız, gidecekseniz cebinize vesikalık birer fotoğraf atın, yoksa orada çektirmek durumunda kalırsınız. İkinci önemli nokta da haftalık biletin Pazartesi gününün ilk saatleriyle başlayıp Pazar gece yarısı sona ermesi. Örneğin çarşambadan çarşambaya bir seyahat planlıyorsanız iki tane haftalık bilet almanız veya almadan günlük bilet planlaması yapmanız gerekiyor.

Yazı yine çok uzadı. Tam olarak yazının burasında ocak ayında yazıya devam etmeye karar verdim çünkü anlatacağım o kadar çok şey daha var ki yaz yaz bitmiyor. Fakat girişte o kadar saydım şuraları buraları anlatacağım diye. O yüzden bir hayal kırıklığı olmayın diye hiç olmazsa Eyfel Kulesi'nden söz edeceğim.

Eyfel Kulesi

Eyfel Kulesi, Paris'te Seine Nehri kıyısındaki Champ de Mars'ta yer alan, 1889 Dünya Fuarı için inşa edilmiş demir bir kuledir. Mimar Gustave Eiffel'in adıyla anılan kule, antenleriyle birlikte 300 metrenin biraz üzerinde bir yüksekliğe sahiptir ve inşa edildiği dönemde dünyanın en yüksek yapısıydı. Başlangıçta bazı sanatçılar tarafından "çirkin" bulunup eleştirilse de zamanla Paris'in ve hatta Fransa'nın simgesi haline gelmiştir. Ziyaretçiler kuleye çıkarak Paris manzarasını farklı katlardan izleyebilir, akşamları her saat başı yapılan ışık gösterisini seyredebilirler.

Gitmeden epey önce biletlerinizi almanızı öneririm. Yoksa uzun bir sıra beklersiniz. Bilet alırken farklı seçenekler var. İkinci kata kadar asansör veya merdiven seçeneği bulunuyor. Bunu bilet alırken seçmeniz gerekiyor. İkinci kattan sonra sadece asansör var. Bu iki bilet ayrı ayrı alınıyor. Biz yaklaşık bir hafta önce bilet aldık. Kasım ayı ve hafta içi olmasına rağmen ilk iki kat için asansör bileti kalmamıştı. İki kat dediğime bakmayın, her kat en az yirmi kat gibi düşünölmeli. Yaklaşık yedi yüz basamak çıkarak ikinci kata geldik. Eyfel maketine dokunduysanız hatırlarsınız belki, kulenin en sivri yerine gelmeden iki tane balkon misali çıkıntı vardır. İşte katlar bunlar. Buralarda hediyelik eşyacılar ve bir iki kafe ve restoran var. Hediyelik eşyacılar epey pahalı. Özellikle ucube kule maketlerine veya biblolarına on beşer euro verip sakın buralardan almayın. Kule maketi dışındaki daha benzersiz şeyler belki buralardan alınabilir. Fakat o maketten her yerde var ve çok daha ucuz.

Bu katlarda insanlar Paris manzarası izliyorlar. Manzara benim için birkaç belli belirsiz ışıktan ibaret olduğu için her ne kadar çok yorulsam da iyi ki merdivenle kuleye çıkmışım

diyorum. Hiç olmazsa benim için unutamayacağım bir deneyim oldu. Merdivenle çıkacaksanız tavsiyem Paris gezisinin son günü bu etkinliği yapmanız yönünde olur. Benim bacaklarım korkunç hamladı. Ertesi gün her adımda sızlıyordu. Ama yine de bu sızlamalar sabah sabah Disneyland’e gitmek için yollara düşmemize engel olmadı.

Eyfel bileti alırken online sistemde çok kolay bir şekilde engelli indiriminden yararlanabiliyorsunuz. Sonra tek yapmanız gereken oraya gittiğinizde bir belge ibraz etmek. Bakanlığın verdiği engelli kartı Türkçe olmasına rağmen her yerde işime yaradı. Hem de benim kartım tâ 2009 yılından kalma bir kart. Üzerindeki fotoğraf bile inanılmaz eski. Hiçbir yerde sorun çıkmadı. Dürüstçe söylemek gerekirse bilet alma sisteminin erişilebilirliğini bilmiyorum. Çünkü o işleri eşime ihale ettim. Son olarak tekerlekli sandalye kullananların ikinci kattan sonraki kısma çıkmaları uygun değil. Bilet alırken de belirtiliyor. Bu kısım çok dar. Sandalyenin geçişi için uygun olmayan kısımlar var. Ayrıca aşırı kalabalık ve daracık bir mekân. Biz de bunalıp fazla durmadan indik. Işık gösterisi mi? Ben hiç hatırlamıyorum. Bizimkiler de pek sözünü etmediler. Sanırım pek dikkat çekici değildi veya belki de yapılmadı.

“Devamı seneye gelecek” diyerek yeni yılınızı şimdiden kutluyorum. Güzellikler sizinle ve sevdiklerinizle olsun.

Mesleki Erişilebilirlik Yolculuğum 4:

Gizem Alakaya

gizemalakaya@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Merhaba değerli okurlar.

Yazı dizimizin kurgusunu bir zaman makinesi gibi kullandığımızı söylemiştim; bir ileri, bir geri gidiyoruz. Geçtiğimiz ay sevgili Merve Karagöz ile yaptığımız röportajla bugüne -yani başarılı bir mücadelenin haklı gururuna- odaklanmıştık. Şimdi ise sizleri biraz geriye, o mücadelenin henüz benim için başlamadığı, kabullenişin hüküm sürdüğü o "bekleme" yıllarına götürmek istiyorum.

Bir insanın çalışma hayatının en başında, henüz yolun başındayken nitelikleri doğrultusunda bir iş için direnmesiyle; yıllar sonra yerleşmiş bir düzenin içinden çıkıp o gücü kendinde bulması arasında dağlar kadar fark var. Her iki durum da zihnimi birbirinden farklı şeyleri sorgulatan yerlere götürüyor. Bunu, o çukurdan çıkmayı başarmış biri olarak söylüyorum. Özellikle bu yazıdaki amacım biraz da o konfor alanının rehavetine kapılmış, "Böyle gelmiş böyle gider" diyen dostlarımı o tatlı uykudan uyandırmak.

Konfor alanı dediğimiz yer, aslında sanıldığı gibi yumuşak yastıklarla döşenmiş bir dinlenme odası değildir. Orası, potansiyelimizin yavaş yavaş çürüdüğü, yapabileceklerimizin sınırının başkaları tarafından çizildiği görünmez bir kafestir. O kafesten çıkmaya niyetlendiğiniz an, korku tüm bedeninizi sarar. "Ya yapamazsam?", "Ya oradaki stresi kaldıramazsam?", "Burada çayımı içip radyomu dinlemek varken neden başıma iş açayım?" soruları zihninizi kemirir. Bu sorularla yüzleşmek zordur. Ama inanın bana, o kapıdan adım attığınızda ciğerlerinize dolan o "işe yarama" nefesinin verdiği mutluluk, içerideki o güvenli ama bayat havadan bin kat daha değerlidir.

Ben kuruma ilk atandığımda, "körler sistemde çalışamaz" duvarına çarpıp santralde çalışmaya mecbur bırakıldığımda, önümde iki yol vardı: Ya bu durumu mutlak bir yenilgi olarak görüp körelecektim ya da bu mecburi istikameti kendim için bir fırsata dönüştürecektim. İkincisini seçtim.

Beş yıldan fazla süren santral günlerim, dışarıdan bakıldığında "telefon açıp kapamakla" geçen rutin bir iş gibi görünebilirdi. Oysa o kulaklıkta bir ses beklerken, beynimin ve ruhumun geri kalanını nadasa bırakmaya hiç niyetim yoktu. Telefonlara bakarken zihnimi diri tutmak, kendimi paslandırmamak benim en büyük motivasyonumdu. O küçük santral odasında, kendi zamanının patronu olan bir yönetici edasıyla günlük, haftalık, hatta aylık planlar yapar, hedefler koyardım.

O yıllar benim için resmi bir mesai saatinin ötesinde kişisel bir akademiye dönüştü. Kurum içi yükselme sınavlarına o masada hazırlanıp Gelir Uzmanı oldum. Sayısız kitap okudum. Engelsiz Erişim Derneği üyesi olarak gönüllü faaliyetlerin tam göbeğinde yer aldım. Bilgisayar bilgi düzeyimi ofis programlarından ses düzenleme yazılımlarına kadar geliştirdim.

Özellikle ses teknolojilerine yoğunlaştım; Reaper öğrendim ve bu birikimim, Engelsiz Eğitim'de verdiğim Reaper Eğitimi serisine dönüştü. Sadece eğitmen koltuğunda da değildim; Engelsiz Eğitim'de katıldığım pek çok farklı eğitimin pratiğini, gün içinde santraldeki o boş vakitlerimde yaparak öğrendiklerimi pekiştirdim. Yani o santral odası, benim için bir laboratuvar gibiydi.

Braille okuma hızımı artırdım, müzik teorisi çalıştım. GETEM için Kör ebeveynlerin gören çocuklarına okuyabileceği eş erişimli çocuk kitaplarının düzenlenmesine katkı verdim. Engin Yılmaz öncülüğünde çıkarılan erişilebilir Word kullanım rehberinde editörlük ve yazarlık

yaptım. Doğum iznini saymazsak, santralin tekdüze melodisi eşliğinde geçen beş koca yılını böyle doldurdum.

Burada, o dönem zihnimi kurcalayan ve cevabını ancak yaşayarak bulabileceğim bir merakımdan, daha doğrusu bir iç hesaplaşmadan bahsetmek istiyorum. Çoğu zaman gören insanlar bizlere bakıp şaşırırlar: "Yahu ne kadar aktifsiniz! Dernekler, kurslar, enstrüman çalma, gönüllü işler... Biz işten güçten başımızı kaşıyacak vakit bulamazken siz bunlara nasıl enerji buluyorsunuz?"

O yıllarda bu övgü dolu sözleri duyduğumda kendime hep şunu sorardım: Acaba gerçekten işten güçten başını kaşıyacak vakti olmayan insanlar da bu enerjiye sahip olabilir mi? O yoğunluğun içinde hala kendisi ve çevresi için hobi ya da kişisel gelişim üretebilen insanların psikolojisi nasıldır? "Bunu ancak benim de iş yoğunluğum arttığında, o 'sıradan' memur temposuna girdiğimde anlayabilirim" diye düşünürdüm.

Belki de bizim o bitmek bilmeyen "aktivizm" enerjimiz, iş yerinde harcanamayan, âtıl kalan zihinsel potansiyelimizin bir çığlığıydı, kim bilir? Aslında içten içe istediğim şey, hem o yoğun sorumlulukları sırtlanıp "sıradanlaşmak" hem de o sorumlulukların ağırlığı altındayken bile bu aktifliği koruyacak gücü kendimde bulmaktı. Sadece boş vaktim olduğu için değil, ruhum istediği için üretebilmeyi arzum. İnanın, bugünkü aklımla ve yoğunluğumla hala buna çabaladığımı, o dengeyi tutturmaya çalıştığımı söyleyebilirim.

İşte içimde büyüyen bu "gerçek sorumluluk alma" ve "hakkıyla yorulma" isteği, Merve'nin yaktığı o kıvılcımla birleşince artık yerimde duramaz oldum. Birikmiş enerjim artık sadece "hobi" olarak kalmaya razı gelmedi. Yıllardır aradığım o "kendini ispat etme" fırsatı ayağıma gelmişti ve motivasyonum o kadar kuvvetliydi ki, bir saniye bile tereddüt etmedim.

Hiç düşünmeden gidip tayin dilekçemi verdim.

Sürecin 'usulü' konusunda akıl verenler çoktu. "Gideceğin yeri önceden bir ara, çalışmak istediğini söyle, nabız yokla," dediler. "Önce bir gidiş yoluna bak, zorlanma sonra," dediler. Hiçbirini yapmadım. Çünkü yolumu bulamasam da gideceğim yerde beni bekleyen katı bir ön yargı ihtimali olsa da ben zaten vazgeçmeyecektim.

Geri dönüşü olmayan, vazgeçmeyeceğim bir karar vermişken; şartları, insanları ya da yolları sorgulamak için geçerli bir sebebim de yoktu. Karar verilmişti ve o adım ne pahasına olursa olsun atılacaktı. Gitmeden önce açılacak o telefonlar, sorulacak o "acaba"lı sorular hem benim içimdeki hem de gideceğim yerdeki o uyuyan "ön yargı canavarını" dürtmekten, işi yokuşa sürmekten başka hiçbir işe yaramayacaktı.

Sırf evime kilometre olarak daha yakın diye, bilenlerin “orası dağ başı çok zorlanırsın” sözlerine kulak tıkayarak; yolunu izini bilmediğim, binasını tanımadığım, "acaba burada beni çalıştırırlar mı, yoksa yine bir köşeye mi atarlar?" diye hiç sormadığım bambaşka bir komplekste yer alan vergi dairesine gitmek üzere istedim bu tayini.

Ve o sancılı bekleyiş başladı. Biliyordum, o gün gelecekti. O gün geldiğinde, yıllardır santralde "kendi belirlediğim", üzerine kişisel gelişim imparatorluğumu kurduğum o 8 saatlik zaman dilimi artık bana ait olmayacaktı. Çalışacaktım, faydalı olacaktım, ama ne yapacaktım acaba? Bir yere gidecektim. Kiminle karşılaşacağım, nasıl tepkiler alacağım, tam olarak hangi işi yapacağım... Hepsi koca bir belirsizlikti.

Bu bekleme sürecini en iyi tarif eden his şuydu sanırım: Sanki bir havuzun kenarındayım. Yüzme biliyorum, boğulmam, kendime güveniyorum. Ama biri beni arkamdan itecek ve o havuza atacak. Ne zaman itileceğimi bilmiyorum. Havuzun ne kadar derin olduğunu, suyun ne

kadar soğuk olduğunu, düştüğümde nasıl çıkacağımı bilmiyorum. Sadece bekliyorum. O düşüş anını bekliyorum.

Korkuyla karışık bir heyecan, belirsizlikle karışık bir umut...

Ve nihayet bir gün, özlük servisinden gelen o telefonla irkildim. Ahizenin diğer ucundaki ses, çalışma hayatımın en büyük dönüm noktasına giden sürecin başladığını haber veriyordu. Havuza itilmiştim işte. Herkes kadar ıslanmaya, herkes kadar kulaç atmaya ve en önemlisi herkes kadar yorulmaya hazırdım.

Devamı bir sonraki yazıda.

Ev Taşındık

Şeyma Büyükurvay Şatay
seymaurvay@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Sıcak yaz günlerini ev arayarak, aralarda bulduğumuz zamanları da mümkün olduğunca gezerek geçirdiğimizden dolayı yine evde hiç oturamadığımız bir yaz geçti. Ben hamileyken evde rutin bir hayat sürdüğümüz kısmı saymıyorum. O biraz mecburiydi. İnsan özlüyor kendi seçimiyle evde oturmayı ve tadında şehir dışı, yurt dışı seyahatlerini. Neyse! şu borçları toparlayalım, yarıyıl tatilinde her şey güzel olacak. Evet, sanırım gelmek istediğim ama bir yandan da hatırlamayı hiç istemediğim o konuyu uzun ve alakasız bu girişimle erteleyebileceğim kadar erteledim. Ev arama süreci ve karşılaştığımız problemlere karşı erişilebilir yöntemlerimizi, 139. sayıda anlattığımı da hatırlatayım merak edenler için.

Biz ekim ayında taşındık. Şu anda üzerimde müthiş bir hafiflik var. Bunu ancak iyice yerleştikten, yapılacaklar listemizde hiçbir şey kalmadıktan sonra söyleyebiliyorum. Zaten bu yazıyı da ancak bu hafiflikle yazabiliyorum. Umarım hafiflerken önemli detayları da unutmamışımdır.

Sizlere taşınma sürecinde yaşadığımız ve erişilebilir yöntemler bulmamız gereken deneyimlerden bahsedeceğim. Evimiz sıfır olmadığından ve biz yeni bir evde oturmak istediğimizden tadilat yaptırmamız gereken yerler vardı. Ev ararken niyetimiz, tadilatın en az süreceği veya hiç olmayacağı türden evler bulmaktı. O yüzden mutfak ve mümkünse banyonun bakıma ihtiyaç duymaması öncelikli tercihimizdi. Zira buralarda fayansçı, dolapçı, tesisatçı, elektrikçi, doğal gazcı gibi birden fazla ustaya bazen eş zamanlı, bazen de sıralı biçimde ihtiyacınız oluyor ve o organizasyonu yürütmek çok zor bilenleriniz vardır.

Bu yazıda yazdıklarım hepi topu bir hafta sürmedi bile. Bereket, içimize diğer kriterlerimiz açısından da sinen; tadilatı uzun sürmeyen bir ev bulmuştuk. Yine de çok zor. Bu zorluğun iki sebebi var. İlki: görsel yanları yoğun olan unsurlar söz konusu. Evet, kıyafet kombinlemek de öyle ama burada bir fark var. Görsel yanlara dikkat ederek giyinen bir kör, hâliyle her gün yeni

bir seçim yapar, karar verir, bilmediği bir şeyleri öğrenir, bütün bunlar ışığında kendi tarzını oluşturur. Ancak duvar kâğıdı seçimi, parke seçimi ortalama bir hayatta en fazla birkaç kez yapılacağından daha fazla zor. İkinci sebep de: ustaların söyledikleri saat ve bazen güne uymamaları, bazen sizin seçtiğinizden bambaşka bir ürün getirme/ortaya çıkarma ihtimalleri, işçiliğin baştan savma yapılması gibi durumlar... Bunların hepsi yaşanmak zorunda değil ama yaşanması muhtemel.

Ben bu yazıda yaptırdığımız 4 farklı işi bizim deneyimlediğimiz görsel yanlarıyla anlatacağım ve önerilerimi sunacağım. Ürün seçimi, kalitesi gibi noktalara değinmeyeceğim. Yapılış sırasına göre ele alıyorum. Seçimleri Sevgili Eşim Hasan'la beraber yaptık. Evde çalışılırken eski evimizde bebeğimizleydim. Ustaların yanında çoğu zaman Hasan tek başına kaldı.

Öncelikle evin iç kapıları ve çelik kapısı. Ev ararken evlerin kapılarını incelediğimizden yeni ve eski evlerin kapılarına dair ön fikrimiz oluştu. Zaten yaşadığımız veya misafirliğe gittiğimiz evlerden de böyle bir izlenimimiz vardı. Bu ana kadar daha çok dokunsal olarak hâkimdik konuya. Görsel olarak hâkim olmanın yolu da şovrumlara gittiğimizde görevliden ve yanımızda bir yakınımız varsa ondan detaylıca bilgiler almaktı. Bu bilgileri onların rastgele anlatımlarından ziyade sorularımızla yönlendirme yaparak edindik. Yoksa "bu kapı nasıl" diye geniş bir soru sorunca "güzel ya da değil" gibi son derece öznel bir cevap gelebiliyor.

Eğer üretici bir firmadan alıyorsanız malzemeyi seçtikten sonra rengini istediğiniz gibi yapıyorlar genellikle. Kapının kulpuna da siz karar verebiliyorsunuz hem modeline hem de rengine. Burada söylemeliyim ki; günümüz modası daha çok açık renklerden yana. Hatta beyazın 50 tonu var desem yeri. Belki daha bile fazladır. Renklerle ilgili temel bir izlenim bilmek de anlamlı. Bu kadar tona aşına olmak, modayı ezberleyip kendine kopyalamaya da neden olabilir. Bu ince çizgiye dikkat etmek gerekir. Örneğin mat beyaz daha solukken parlak beyaz, adı üzerinde daha parlak. Parlak olan daha kalitelidir diye bir algıyla da karşılaşabilirsiniz ama bu tamamen öznel. Çünkü aynı malzemeye mat veya parlak boya yapılabilir. Tabii aynı tonun parlağı ve matından bahsediyorum. Bir de hiç boya vurulmayan, ahşabın kendi renginden oluşan iç kapılar da var. Bu ikisinin kullanımda avantaj ve dezavantajları var. Bu, bizim yazımızın dışında bir konu. Eski yazımda belirttiğim gibi şu sıralar yaygın olan kapılar daha düz zeminli,

girintileri ve çıkıntıları olmayan; çizgilerle model verilen ya da tamamen düz kapılar. Bu çizgiler, kapının üzerinde daracık bir şerit hâlinde çıkıntı veya girinti oluşturabilir. Eski kapılardan farkı; bu şeridin çok daha dar olması ve kapının tüm yüzeyinin bu gibi girinti ve çıkıntılardan oluşmaması. Eski kapı diye bahsettiğime Amerikan kapı diyorlar.

Çelik kapılar için de aynısını söyleyebiliriz. Onlarda farklı olarak zıt renkler bir arada daha çok kullanılıyor. Örneğin kapının kasası ve kulpu aynı ve daha koyu bir renkten olurken kapının pervazı açık renkte veya kapının yüzeyinde bir bölüm kasayla aynı şekilde koyu renkte olabilir. Genelde beyazın tonları ve siyahın biraz açığı olan antrasit kullanılıyor. Bizim çelik kapıcıya gösterdiğimiz; üzerinde kuş ve çiçek sembolleri çizgisel ve küçük figürler olarak yer alan bir çelik kapı, bunları eskiden yapıyorduk diye ifade edildi. Tabii kendileri yapmadıkları için de böyle demiş olabilirler. Zira denk geldiğimiz tüm esnaf; kendi yaptıkları dışındakini bir şekilde kötülüyor. Sonuçta biz o dükkânda aradığımızı bulduğumuz için daha fazla araştırmamıştık.

Bir de çelik kapılarda apartman içi değil de apartman dışı malzeme diye sundukları bir malzemenin dokusu bizim daha çok hoşumuza gitti. Dış mekân deyince farklı anlaşılmasın. Bildiğimiz ev kapısının daha pürüzsüz ve sağlam hissettiren bir zemini olan kapılardan bahsediyorum. Bina kapısı gibi değil yani. Kompozit kapı diyorlarmış bu türe. Bu yüzden bir dükkândaki ne kadar fazla seçeneği inceleyip hakkında konuşursanız o kadar özgün fikirler oluşturabilirsiniz. Tek problem; eğer üretim yaptıkları atölye de oradaysa biraz tozlu oluyor. Toz yüzünden kapı ve diğer ürünler için gezerken bebeğiniz varsa yanınızda olmaması iyi olur.

Seçimi yaptık. Evde uygulama kısmı var sırada. Ustalar gelir, işe başlarlar. En büyük problem burada bence. Yaptıklarını o an görüp müdahale etmek zor. Mesela getirdikleri bir kapıda bir çizik olabilir ama göremeyiz. Biz eve aynı zamanda boya yaptıracağımız için kapıların naylonlarını çıkarttırmadık. Sonradan kendimiz çıkardık. Burada ya gören birinden destek almak ya da firmaya güvenip bir problem olursa size yarın ulaşacağız demek ve problem olursa ısrarcı olmak gerekir. Sizin söylediğiniz renk ve modelden başka bir şey gelmemesi için de sözleşmede açıkça yazdığından emin olmak çok önemli.

Şimdi ev boyası ve duvar kâğıdına geelim. Boya, ustaların yönlendirmesine göre kapılardan

sonra ve parkeden önce yapılmalıymış. Kendi deneyimimize göre bir ek de temizlikten, mümkünse boyadan da önce kornişler kontrol edilmeli ve eskimişse değiştirilmeli. Eğer gören birine sormazsanız, onun aklına gelip de kornişlerin durumu nasıl bir bakalım demeyebilir. Korniş eskimesi de nasıl olur demeyin. Dışarıdan gelen kirli hava ile renkleri sararabilir, kötü kullanılmışsa kırılabilir. Kornişler çakılırken etraf kirleneceği için bu sıralama önemli.

Boya için renklerle ilgili iyi betimlemeler almak gerek. Bunu yapay zekâ uygulamaları ile yapmak da mümkün ama en nihayetinde yapay zekâ da insanların öznel tariflerinden oluşmuş birikimle hareket edecektir. Yine de fikir veriyor. Örneğin bir renk tonunun kodunu yazıp bu, sarımsı ve süt gibi bir beyaz mı; yoksa kar beyazın gölgeli hâli mi, mavimsi mi yoksa parlak bir beyaz mı gibi sorular sorulabilir. Şimdilerde bej ve tonları yaygın. Bejin bazı renkleri çağrıştırmıyorsa biraz göreceli ama yine de genel geçer ortak yanlara da sahip. Ara renklerin tarifini alırken en iyi bildiğimiz ana renkleri referans alabiliriz. Tabii tonları algılamaya alışkanlığı olmayan görenler içinse bu kadar detaylı betimlemeler yapmak pek mümkün olmuyor.

Duvar kâğıdı seçimi için de öncelikle Chat GpT uygulamasından destek aldık. İnternette bulduğumuz birtakım duvar kâğıdı görsellerini betimlettik. Modern ve daha eski tarzların farkını bu şekilde anlamaya çalıştık. Bundan da önce duvar kâğıdı nasıl görünür anlamaya çalıştık. Şimdilerde daha soyut, çizgilerin bir kompozisyon oluşturduğu modeller daha yaygınken eski diye niteleyebileceğimiz modellerde çiçekler, yapraklar daha yaygın. Ama duvar kâğıdı hep çizgilerden oluştuğu için söz ettiğim nesneleri modern görünümlü çizgilerle işlemek mümkün. Böylece odayı çok boğan modeller ortaya çıkabilir. Burada anlatım ve anlama biçimi çok belirleyici. Zira su dalgalarından oluşan bir duvar kâğıdı modern veya daha geleneksel çizgi ve renklerle yapılmış olabilir.

Bir de odada tek duvar mı duvar kâğıdı olacak, yoksa tüm duvarlar mı sorusu da önemli. Tek duvarsa daha hareketli modeller tercih edilebilir. Tüm duvarlarsa daha sade, hatta farklı mimari özellikleri çağrıştıran taş veya tuğlalara benzer modeller olabilir. Yine tek duvarsa daha

renkli, belki daha koyu modeller olabilir. Bu yorumları evde daha soft, dinlendirici bir atmosfer olmasını isteyen bir bakışla yazıyorum.

Mağazada duvar kâğıtlarına dokunmak da çok anlamlı oluyor. Örneğin iki farklı su dalgalı modele dokunarak farklarını anlayabilirsiniz. Mağazada gördüklerimizi ayrıca yapay zekâ ile betimletip anlamak da bir seçenek. Canlı insan betimlemesi birçok görseli daha hızlı anlamayı ve kendi özgün zevkimize göre bir kategoriye sokmayı kolaylaştırıyor. Tabii yüzeyi daha dümdüz duvar kâğıtları da var. Bildiğim kadarıyla onlar daha sade oluyor ama biz bu tipleri incelemediğimiz için emin olamam.

Bebek ve çocuk odaları için olan duvar kâğıtları ise çok tatlı. Rengârenk, resimli. Onları dokunarak tanımlamak daha kolay bana göre. Tabii böyle yoğun içerikli olduğu için tek veya karşılıklı iki duvar şeklinde bir planlama yapılabilir. Çocuğun uyurken direkt baktığı alanın karmaşık resimlerden oluşmaması tercih edilebilir.

En son işimiz de parkeydi. Parkeleri yenilemek istedik çünkü hem parke yenilemek sadece bir günü alıyor, hem de olmuşken yepyeni olsun istedik. İstedığımız kalite özelliklerini belirledikten sonra renk konusuna sıra geldi. Parkelerde de sadece renk yok. Mesela grilerin arasına hafif, dağınık beyaz çizgilerden oluşan modeller var. Kızıla daha yakın parkeler var. Beyaz ve hatta antrasit parkeler var. Görenler diyor ki "siyah üzerindeki ufacık bir kırıntıyı gösterir" ve yine aynı görenler aynısını beyaz için de söylüyorlar. Bu tutarsızlığı didikleyip doğrusunu öğrendik. Ara renkler ufak lekeleri saklarmış. Ama biz gri ceviz diye geçen ve bu hâliyle beyaza yakın bir renk tercih ettik. Her bir parkenin rengine uygun süpürgeliği var. Bunu sormak iyi olur. Çünkü rastgele bir model gönderebilirler.

Ayrıca parke yaptığınız alanda eski fayans varsa ve fayansın üzerine parke yaptırıcaksanız dikkat edilecek iki konu var. Parke ustaları fayans süpürgelik kırmak

istemiyorlar veya istiyorlar ama istemez görünüp fazladan para ile halletmeye çalışabiliyorlar. Bu yüzden en baştan sözleşmeye, fazladan para istiyorlarsa da anlaşıp yazmak gerekir.

Bir de zeminler arası ufak bir yükseklik farkı olabilir. Örneğin eski parke ve eski fayansın üzerine yenisi yapılırken bir fark varsa aynısı devam edecektir. Bu durumda kapı eşiklerini yapmak çok dikkat istiyor. Mutlaka her kapıya ağırlık koymalısınız. Daha doğrusu, ağırlığı siz bulmalı, ustaya koydurmalısınız. Çünkü eşikler silikonla yapılıyor ve zemin farkı varsa iyi bir işçilik istiyor. İyi yapışsın diye silikon dışarıdan elle hissedilecek bir eşik de ortaya konmamalı. O durumda da ustayı, "aman iyi yapın, üstüne bastıkça gevşemesin, silikon etrafa bulaşmasın" gibi telkinlerle darlamak gerekiyor. Çünkü bazı ustalar, müşterinin darlama potansiyeline göre iş yapıyor. Sanırım "bunu daha özenerek yapayım, baştan savmayım, geri çağırabilirler" düşüncesi oluşuyor. Ustanın yaptığı işi dokunarak o anda kontrol etmek de zor olduğu için sözle o işi bildiğimizi hissettirmek önemli.

Diğer önemli bir detaysa süpürgelikleri çakarken kullanılan çivilerin tam girmesi. Bu durum temizliği kolaylaştırmak ve hele bizim gibi bebekli evler için güvenlik açılarından önemli. Sert sıvalı duvarlarda çivi çakıldığında daha zor giriyor ve sanırım ustaların bir tabanca gibi çivi gönderdikleri bir aletleri var. Buradan emin değilim. Sonuçta ilk yaptıkları işlemde sıva nedeniyle süpürgeliklerin çivileri tam girmeyebilir. Bunun için tembihte bulunmak, gerekiyorsa çekiçe üstünden vurmasını sağlamak gerekir. Bu işlemi kendi kendimize yaparsak süpürgeliğe zarar gelme ihtimalinden ve zaten ustanın işi kusursuz yapma sorumluluğu olduğundan, gayet yerinde bir talep olur. Bizim deneyimimizde o çiviler dışarıda kalmıştı. Biz bunu eve yerleştikten sonra fark ettik. Parke aldığımız ve ustayı ayarladığımız dükkânı aradık; "bunu bildiklerini, sıva sert olduğu için çivilerin iyi yerleşmediğini ve usta gönderip doğru olanı yapacaklarını" söylediler. Eksikliklerini düzeltmek için bu kadar hazırdılar ama yine de eksik yapmaktan geri durmamışlardı.

Tadilat konusu bir derya. Çünkü söylediğim sadece bu dört işte bile küçük ara işler çıktı. Mesela banyo ve tuvalet kapılarına yapılacak mermer eşik için mermerci; eski fayans

süpürgelikler çıktıktan sonra basitçe boya rütüşü için boyacı... İş ertelemek de en önemlisi. Her işin ufak da olsa döküntüsü oluyor. Elektrik düğmelerini de yeniledik ve yenilemeseydik de tüm ışıkların düğmelerini aynı yönde açılıp kapanacak şekilde ayarlatacaktık. Temizlikten önce bunu da hallettik.

Bize ilginç gelen bir tecrübe: renkleri biliyoruz ama her ürünün, sektörün renk anlayışı farklı. Örneğin bizim aldığımız elektrik düğmelerindeki antrasit ile çelik kapıdaki antrasit aynı değil. Hatta o gün yanımızda bulunan gören kişinin fark ettiği üzere füme dedikleri renk, bizim antrasit diye bildiğimiz renk. Gerçekten takibi zor, dikkat isteyen ama önemsedığınız ölçüde kontrol sahibi olduğunuzda sonucu paha biçilemez. O yüzden mesela antrasit için "siyahtan biraz açığı değil mi, peki parlak mı yoksa mat mı" gibi sorular sorulabilir.

İple çeke çeke getirdiğimiz taşınma süreci de beklediğimiz kadar zor geçmedi. Önce nakliye firması bulduk. Arkadaşlarımızdan paketlenme de yapan yerler olduğunu duyduk ve öyle bir yerle anlaştık. Biz, önceden görüşmemize göre özel eşyalarımızı topladık. Yani kıyafetlerimizin büyük bölümünü koliledik. Askıda asılı kıyafetleri, çantaları, montları, ayakkabıları, en önemlisi mutfak ve salon eşyalarının hiçbirine dokunmadık. Ben evlenmeden önce yaşadığım bir artı bir evimi İzmir'e taşırken kolilere tek tek hem Braille hem de mürekkep yazıyla içinde ne olduğunu yazmıştım. Ama hem gelen nakliyeciler 5 kişiydiler ve aynı anda çalışıyorlardı, tüm kolileri takip etmek mümkün değildi; hem de zaten evde uygun odalara götürülmüş ve tarif ettiğimiz gibi gruplanmış kolilerden önümüze geleni açtığımız için Braille yazmadık. Yazsaydık da çok kullanamayacaktık sanırım, çünkü üç artı bir ev taşımak çok daha farklı oluyormuş.

Dikkat etmek gereken üç detaydan bahsedeceğim. Kontrolü elden bırakmamak ve hangi eşyanın nereye geleceğini önceden çok iyi saptayıp buna göre yönlendirmek çok önemli. Hem nakliyecileri hem de varsa size yardım için gelmiş yakınlarınızı. Hangi tür eşyaların hangi odalara bırakıldığını bilmek veya büyük mobilyaların yerleşim düzeini önceden ölçümler yaparak belirlemiş olup taşınma anında hızlıca yönlendirmek işleri kolaylaştırıyor. Tabii o

kargaşa hâlindeki evde, ne kadar çabalasanız da kolilerin yerini öngörülebilir kılamadığınız o evde hareket maalesef yorucu. Yalnız bir bilgisayar oyunundaymış gibi, "temizle, yerleştir, yolla" mantığıyla o koliler birer birer kayboluyor ve bu çok eğlenceli. Hangi odaya gideceği anlaşılamayan, çünkü koliler haricinde büyük torbalar da olacak, eşyalar hâliyle koridorda duracak. Bu durumda da nakliyecileri ve yakınlarınızı tüm kolileri mümkün olduğunca en sağa, ya da en sola koyun diye yönlendirmek veya sizin o şekilde koymanız yerinde olacak. En azından işleri biraz kolaylaştırır. En az kapının olduğu ya da o gün en az kullanılan kapıların olduğu taraf tercih edilebilir.

Eşyalarda hasar olduğunda onarma veya yenisini tedarik etme üzerine de anlaşmak elbette çok önemli. Bunu hemen anlamak zor, görmeyince daha fazla zor. Çünkü tüm eşyalara dikkatlice dokunma fırsatı bulamıyorsunuz. Dolayısıyla eşyalarda fark edilen problemleri çalıştığınız firmaya hemen değil de birkaç gün içinde söyleyebileceğiniz üzerine anlaşmak bu yüzden önemli. Başta bu konuda anlaşılmasa bile problem fark edildiği anda ısrarcı olunabilir. Neden oldukları problemi bildikleri için yol alınabilir.

Tadilata, taşınmaya dair söyleyeceklerim bu kadar. Dilerim faydalı olur. Sizlerinde aklına gelen, deneyimlediğiniz erişilebilir yöntemleriniz varsa başkalarına ulaşabileceğini düşündüğünüz mecralarda paylaşın ve bu gibi görensiz asla yapılamayacağı düşünülen bu işlerin; körler tarafından bağımsız yapılmasına daha çok katkı sağlayalım. Daha güzel konulardaki yazılarımla buluşmak dileğiyle... Son olarak bu yazıda o kadar sıkılmadım. İşler bittiği için mutlulukla yazıyorum ve evimi seviyorum. Her bir santimi bizim emeğimizden geçti.

Kaynak

Büyükurvoy Şatay, Ş. (2025).

<https://eeeh.engelsizerisim.com/yazi/ev-ariyoruz>

Yeni Bir İşitme Cihazı

Gözde Kılıç

gozde.kilic@bilgi.edu.tr

Sayı: 142, Aralık 2025

Merhabalar.

Sizlere ocak 2025 tarihinde aldığım yeni işitme cihazımdan bahsetmek istiyorum. Daha önce mart 2018 yılında, derginin 49. sayısında yazmıştım. Bu yüzden işitme cihazı alırken nelere dikkat edilmesi gerektiği konusuna değinmeyeceğim. İşitme cihazıyla ilgili o ilk yazıma [buradan](#) ulaşabilirsiniz. Bu yazımda işitme cihazının özelliklerinden ve erişilebilirlik konusundan bahsedeceğim.

İşitme cihazının beş senede bir değişmesi gerekir. Benimki neredeyse sekiz seneyi buldu. Bunun nedeni, işitme cihazlarının çok pahalı olması ve yeni bir cihaza alışmanın hiç kolay olmamasıdır. Önceden yaptığım gibi kulak burun boğaz uzmanına görünüp, bir saate yakın süren işitme testi yaptırdıktan sonra işitme merkezine gittim. Test sonucumda yıllardır herhangi bir değişiklik olmadığı için yine aynı markayı, WINDEX'i tercih ettim. Tek farkı, cihazın daha gelişmiş özelliklere sahip olması. Ayrıca artık yalnızca sağ kulağımda değil, her iki kulağımda işitme cihazı kullanıyorum.

Bu yeni cihaz boyut olarak daha küçük ve şarjlı. Cihazın şarjı on altı saatte bitiyor. Allaha bu cihazda da düğmeler var; açıp kapatırken kimseye ihtiyaç duymuyorum. Üç düğmesi bulunuyor: ilki cihazı açıp kapamaya yarıyor. Düğmeye basılı tutulduğunda "kapalı" diyerek uyarı veriyor. Yeniden basılı tuttuğunuzda, eğer sağ kulaktaki cihaz açılıyorsa "sağ", soldaki açılıyorsa "sol" diye sesli uyarı veriyor. İkinci düğme sesi artırıyor, alttaki son düğme ise sesi kısıyor. Her sesi açıp kısarken kısa bip sesi geliyor; son ayara gelindiğinde bip sesi daha uzun

ötüyor.

Cihazın bir diğer özelliği şarjlı olması. Şarj ortalama on altı saat dayanıyor. Hatta şarj %30'a geldiğinde "pil zayıf" diye uyarı veriyor. Fakat hemen ses azalmıyor; beni dört beş saat daha idare ediyor. Bu sayede pil derdim kalmadı ve pil satın almama gerek kalmadı. Böylece pil masrafından da kurtulmuş oldum. Pilli işitme cihazlarında pil bitince ses aniden gidiyor, o anda değiştirmek gerekiyor. Bu da toplantılarda veya dışarıda olduğunuz zaman zor durumda kalmanıza neden oluyor.

Şarj aleti dikdörtgen, küçük bir alet. Üst kısmında kapağı var. Kapağı açtığınızda iki tane çukurluk bulunuyor. Bu çukurlara cihazları yerleştiriyorsunuz. Elinizle kolayca hissedebiliyorsunuz. Ben bu cihazları koyarken zorlanmıyorum. Ancak cihazların şarjının tamamen dolup dolmadığını, ışıkların yanıp yanmadığını anlayamıyorum. Maalesef bu konuda erişilebilir değil. Bu yüzden aileme kontrol ettirmek zorunda kalıyorum. Şarjın diğer bir özelliği, adaptörün akıllı olması; cihazların şarjı dolar dolmaz elektriği kesiyor. Bu da cihazların zarar görmesini engelliyor.

Buradan da anlaşıldığı gibi, işitme cihazının şarj bölümünün erişilebilir olması için tasarım sürecinde herkesin ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiği açıkça görülüyor. Böylece evrensel tasarım kavramının önemi bir kez daha ortaya çıkıyor.

İşitme cihazının bir diğer özelliği ise Bluetooth bağlantısı kurulabilmesi. iPhone 12 ve üzeri modellerle, ayrıca Android telefonlarla da uyumlu. Benim telefonum iPhone Mini12 ve cihaz uyumlu çalışıyor. İşitme merkezinde önce Bluetooth cihazınıza, ardından telefonunuza tanımlanıyor. Daha sonra ayarlar kısmından Bluetooth'u açıp kapatarak bağlantıyı kendiniz yönetebiliyorsunuz. Ayarlardan "Bluetooth" bölümüne girip açıksa kapatabilir; kapalıysa açabilirsiniz. Böylece kulaklık takmadan rahatça konuşabiliyorsunuz; çünkü ses doğrudan işitme cihazınıza geliyor. Bu sayede dışarıdan gelen sesleri daha az duyduğunuz için gürültülü

ortamlarda telefonla rahatça konuşabiliyor, hatta ekran okuyucuyu çok daha net bir şekilde duyabiliyorsunuz.

Bluetooth bağlantısı için telefonunuza "Moment" adında bir uygulama yükleniyor. Bu uygulama ile cihazların şarjının dolup dolmadığına bakılabiliyor. Uygulamaya girince karşınıza iki cihaz çıkıyor. Örneğin, ortalama şarj %60 olarak görünüyor. Bu sayının üzerine çift tıkladığınızda, parmağınızı sağa veya sola kaydırarak sağ cihazın ne kadar şarjı kaldığını, bir kere daha kaydirdiğinizde sol cihazın ne kadar şarjı kaldığını öğrenebiliyorsunuz. Uygulamada bulunan diğer ayarları karıştırmadım; açıkçası ihtiyaç da duymadım.

Son olarak, işitme cihazına özgü olan bir ayardan bahsetmek istiyorum. Bu aparat Bluetooth üzerinden bilgisayara bağlanıp, bilgisayardaki ekran okuyucunun sesini direkt işitme cihazınıza veriyor. Böylece normal kulaklıkların işitme cihazının üzerinde durması gibi bir derdiniz kalmıyor. Yahut kocaman bir kulaklık takmak zorunda kalmıyorsunuz. Daha önceleri kocaman yuvarlak bir kulaklık taktığımda sürekli işitme cihazlarım ötüyordu. Aparatı bilgisayarınıza bağlamanız yeterli. Bu aparat şarjlı çalışıyor. Aparat kare şeklinde, avuç içi kadar bir alet. Yanlarında düğmeleri var. Ön kenarında da üç tane düğme bulunuyor. Birinci düğme program değiştiriyor. Ben bunu kullanmıyorum. İkinci düğme sesi kısıyor, son düğme ise sesi artırıyor. Sağ kenardaki düğme, cihazı açıp kapatmaya yarıyor. Bu aparat aynı zamanda mikrofon işlevi de görüyor. Bir toplantıda birisinin sesini duyamıyorsanız aparatı masaya koyup, o kişiye yaklaştırmanız yeterli olabilir. Çok gürültülü ortamlarda da işe yarar. Aynı zamanda açma-kapama düğmesiyle Bluetooth'a veya mikrofona geçebiliyorsunuz; bir kere basmanız yeterli olur. Aparatı açıp kapatırken üç-dört saniye basılı tutmanız yeterlidir. Bluetooth'a geçerken bir kere düğmeye bastığınızda sesli olarak söylüyor. Fakat aparatı şarj ederken sadece ışıkları yandığı için körler açısından erişilebilir değildir. Yine de aparatla çok rahat ettiğimi söyleyebilirim.

Bu yeni aldığım işitme cihazıyla aparat hayatımı çok kolaylaştırdı. Bir kere telefonu elime almadan ve kulağıma götürmeden kullanabiliyorum. Cihaz dışarıdaki sesleri kısıttığı için

ekran okuyucuyu çok daha rahat duyuyorum. Bilgisayarımda çalışırken ortamın kalabalık olup olmadığının önemi kalmadı; servisle giderken kulaklığın cihazların üzerinde durup durmadığı gibi bir derdim de kalmadı. Eskiden arabanın gürültüsünden kitap okumakta zorlanırken, şimdi sesler işitme cihazına geldiği için arabanın motor sesini daha az; okuduğunuz kitabın sesini daha iyi duyuyorsunuz.

Bu yeni cihaz ve aparat sayesinde, işitme cihazlarının kullanımının daha rahat ve erişilebilir olmasını diliyorum. Şimdilik hoşça kalın.

Raf Uygulamasına Yakından Bakış:

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 142, Aralık 2025

Sevgiyle merhabalar. Geçenlerde erişilebilirliği üzerinden ele aldığım Raf uygulamasına yakından bakalım mı? Uygulamanın içeriğini, nasıl kullanıldığını, özelliklerini detaylı şekilde inceleyelim.

Uygulamayı indirdiğimizde standart bir hesap oluşturma alanı karşılıyor bizi. Burada herhangi bir erişilebilirlik sıkıntısı yaşamadım. İster e-posta adresimizle ister Google hesabımızla istersek de Apple ile kaydolabiliyoruz. Ben Apple hesabımla kaydoldum.

İstersek adınızı, soyadınızı, kullanıcı adınızı, profil resminizi, internet URL'si gibi bilgileri ekleyerek profilimizi tamamlıyoruz. Burada profil bilgilerimiz, paylaşımlarımız, takip edilen/takipçi sayımız, hesap tarihimiz ve menü olarak uygulamanın ayarlar kısmı yer alıyor. Bu menüde ayarların yanı sıra “arşiv, profilin URL’sini paylaş, kaydedilenler” gibi bölümler de var. Ayarlar menüsünde içerik tercihlerimizi ve hesap ayarlarımızı yönetebiliyoruz.

Profil sekmesi, uygulama sekmelerinin beşincisi yani sonuncusu. Burada erişilebilirlik açısından herhangi bir probleme rastlamadım. Yalnızca sekme isimleri okunmuyor. Bu da en kısa sürede düzeltilmesi gereken sorunlar arasında. Uygulamayı ilk indirdiğimizde bu kısmı ayarlayacağımız için önce buradan söz etmek istedim.

Şimdi gelelim takip ettiğimiz kullanıcıların içeriklerini görebileceğimiz akış sekmesine: Bu sekme uygulamanın ilk sekmesi. Sekmenin ilk sırasında zarflar kısmı var. Zarflar, mesajlaşmaları ifade ediyor. Yani bize gönderilen ya da gönderdiğimiz mesajları burada görüyoruz. Gönderdiğimiz bir mesaja yanıt

gelmeden aynı kişiye başka bir mesaj gönderemiyoruz.

Zarflardan bağımsız olarak bu sekmede gönderiler de var tabii. Paylaşanın kullanıcı adı, gönderiyi ne zaman paylaştığı, eğer kitap veya filmse eserin adı ve yazarı, gönderiyi paylaşabileceğimiz bölüm, daha fazla kısmı, gönderi, kaydetme, beğeni ve yorum kısımları bulunuyor. Eğer spoiler içeren bir gönderiyse bunu da eser bilgisinde görebiliyoruz. Tüm bu sekmelerde de yine erişilebilirlik açısından herhangi bir soruna rastlamadım.

“Keşfet” sekmesi, uygulamanın ikinci sekmesi. Burada aradığımız kitap, dizi, film ve kullanıcıları bulabiliyoruz. Ayrıca bugün paylaşılıp öne çıkan gönderiler de burada yer alıyor. Gönderi düzeni, akış sekmesindeki gibi.

şimdi ise gönderi oluşturalım. Üçüncü sekmede kitap, film veya dizi seçip bunların yorumu şeklinde gönderi oluşturabiliriz. Ayrıca seçtiğimiz eserle ilgili bilgilere ve eserin fragmanına da ulaşabiliyoruz. Yorum yapabildiğimiz gibi, eseri puanlama imkânımız da var.

bu eserleri rafımıza, okudum, yarım bıraktım, okuyacağım, (film ve diziler için izleme) gibi şekillerde ekleyebiliyoruz. Uygulama isminin raf olmasının nedeni de bu aslında. Raf'a eser eklemek için gönderi oluşturmamıza da gerek yok. Az önce sözünü ettiğim keşfet kısmından eseri bulup rafa ekleyebiliriz. Ayrıca rafımıza eklediğimiz eser sayısı da profilimizde görünüyor. Bu seçenekle de eserlere ulaşabiliyoruz. Eklediğimiz eserler, okunanlar, okunacaklar gibi kategorilerle sınıflandırılıyor.

son olarak, bildirimlerimizin bulunduğu dördüncü sekmeden bahsedeyim. Takipçi, yorum yanıtlama, beğeni, mesaj gibi bildirimlerimizi burada bulabiliyoruz.

Benim anlatacaklarım bunlar. Sizler de indirip keşfederek yeni deneyimler edinebilirsiniz.

Windows'u Sadece Bir Kez Kurmak

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 142, Aralık 2025

Her ne kadar Windows kurulumu sürprizlerle dolu macera sürecinden uzaklaşmış olsa da birçok kullanıcı için sevimsiz bir durumdur. Sürücülerin otomatik bulunması ve temel görevlerin kolaylaşması bazı kişiler için bu hissi değiştirmez. Eğer siz de bu kişiler içindeyseniz bu yazıdaki adımları uygulayarak birçok dertten kurtulabilirsiniz. Tabii bu hedefe ulaşmak için öncelikle ihtiyacınız olan şey temiz bir Windows kurulumu.

Ön Hazırlık

İlk olarak verilerinizi yedeklemelisiniz. Eğer cihazınızda tek bir disk varsa bu yedekleme işlemini bulut sunucuya veya taşınabilir belleğe yapmalısınız. Bilgisayarınızda C ve D olarak iki ayrı disk görüyor olmanız iki farklı diske sahip olduğunuz anlamına gelmeyebilir. Bu nedenle veri kaybı yaşamak istemiyorsanız yedeği mutlaka ayrı bir cihaza alın.

Microsoft'un sitesinden işletim sisteminize ait son versiyonu indirin. Kurulum USB'si en hızlı olan seçenektir ama belleğiniz yoksa ISO dosyasıyla DVD oluşturma şansınız da var. Diğer bir seçenekse Windows ayarlarından "Bilgisayarı sıfırla" seçeneğini seçmenizdir. Eğer cihaz içine gömülmüş bir Windows'unuz varsa kurulumda size "Bulut'tan son versiyonu indirmek ister misiniz?" seçeneğini soracaktır.

Kurulum aşamasında dikkat etmeniz gereken en önemli nokta disk yönetimi alanıdır. Windows'un kurulacağı diskin seçildiği alana geldiğinizde "Gelişmiş" seçeneğini seçmeli ve

disklerinize çekidüzen vermelisiniz. Sadece tek bir sabit diskiniz varsa bu diski 2 parçaya bölmeniz gerekiyor.

SSD ve M.2 Diskler

Yeni nesil diskler bölünür mü? Birçok kullanıcı bunun yapılmaması gereken bir davranış olduğunu ve yapılması hâlinde ciddi bir performans kaybı yaşanacağını duyar veya düşünür. Teorik olarak katı bellek yapılarındaki sabit disklerin bölünmesini engelleyen bir sebep yoktur. Eğer çok yüksek veri çıktısı yapan görüntü işleme uygulamaları kullanmıyorsanız yapacağınız bölme işlemi nedeniyle oluşan performans kaybını hissetmeniz de mümkün değildir. Ancak birçok kişi test sonuçlarını dayanak göstererek çok ciddi performans kaybı olduğunu da hararetle iddia eder. SSD/M.2 disklerin bölünmesindeki en ciddi dezavantaj disk ömrünün azalmasıdır -ki bu azalma cihazın ömrüyle doğru orantılı olduğu için çok da ciddiye alınacak bir konu değildir.

Disk Boyutları

Windows'u kuracağınız disk alanını belirlerken dikkate almanız gereken ilk şey temel ihtiyacınızdır. Eğer sıra dışı bir uygulama kurulumu yapmıyorsanız C diski için 100 GB'lık bir alan yeterli olacaktır. Basit bir kıyaslama yapmanız gerekirse şu bilgi işinize yarayabilir:

Kişisel cihazımda Windows 11 Home, Microsoft Ofis Profesyonel Plus 2021, herkesin cihazında olması gereken sürücüler, uygulamalar ve bunlara ek olarak yaklaşık 35 GB'lık yazılım geliştirme ile ilgili uygulamalar var. C diski ise 100 GB ve dolduğuna dair uyarı mesajı hiç almadım.

Ancak bu noktada bir detay var: Korunmasını istediğim tüm belgeler ve dosyalar D diskinde tutuluyor. C, istendiği an vazgeçilebilecek düzeyde bir disk alanı olarak görülüyor. Sizi Windows kurmaktan kurtaracak olan düzen de tam olarak bu şekilde çalışıyor.

Yapılandırmalar

Temiz Windows kurulumu yaptıktan sonra şu tür bir sıralama izleyebilirsiniz.

1. Cihazınızı güncelleyin ve eksik olan sürücü varsa kurun.
2. Verilerinizi yedeklediğiniz cihazı bilgisayarınıza bağlayın. Bu noktada bilmeniz gereken bir şey var: Direkt kopyala-yapıştır yapmak yerine mantıklı bir yapıştırma süreci izlemek performansa katkı sağlar. Örneğin fi tarihten kalmış e-postalarınızın yedeklendiği .zip arşivlerini ilk kopyalamakla en son kopyalamak arasında fark vardır. Yedeklerinizi cihazınıza geri yüklerken önceliği kullanmadığınız ve .zip, .pst gibi bir çatı altında toplanmış dosyalara verin. Sık kullandığınız dosyaları en sona bırakmaya çalışın.
3. Kullandığınız yazılımları kurun. (Güvenlik yazılımları hariç.)
4. Eğer disk kapasitesi derdiniz yoksa bu yazının bir yerlerinde anlatılacak olan ilk sistem görüntünüzü oluşturun. Böylece temiz kurulumla sahip bir yedeğiniz en başında hazır olacaktır.
5. Kişisel verilerinizin depolandığı kitaplıkların yerini değiştirin.

Kitaplıkları Taşımak

"Belgeler, resimler, videolar" gibi dizinler genel adıyla "kitaplık" olarak adlandırılabilir. Bu dizinler C:\kullanıcılar\kullanıcı-adı yolunda yer alır. Şu komutu "Çalıştır" kutusuna yazmanız hâlinde de ulaşabilirsiniz: C:\users\%username%

Kullanıcınıza ait dizine girin. Burada yer alan dizin adlarını inceleyin. Hangileri ilginizi çekiyorsa onları D diskine taşımanız yeterli olacaktır. Bu, karmaşık bir iş de değildir.

"Güvenli şekilde yapayım" dersiniz şu adımlar en mantıklı olanıdır.

1. Oturumunuzu kapatıp açın.

2. D diskinde, kitaplıklarınız için bir dizin oluşturun. Örneğin: "Verilerim" adlı bir klasör olabilir. Bu adı belirlerken "Belgelerim, Resimlerim" gibi Windows tarafından da kullanılan isimleri tercih etmeyin. Windows için sorun olmaz ama ağaç yapılarda sizi şaşırtabilir.

3. C'de yer alan ve taşımak istediğiniz dizini (Örneğin "Belgelerim".) seçili hâle getirin. Ctrl + x kısayolu veya sağ menüde yer alan "Kes" seçeneğiyle kesin. Ardından D diskinde oluşturduğunuz dizinin içine yapıştırın.

4. Taşıma işleminiz bittiğinde Windows'u yeniden başlatın. Teoride ve pratikte yeniden başlatmasanız da değişiklik hemen devreye girer. Ancak cihazın yeniden başlaması arka planda çalışan ve bu dizinlere bağımlılık duyan tembel uygulamaların ağlanması önler.

Bir Kez Kur ve kurtul

Yukarıdaki akış tamamlandıktan sonra geriye kalan işler "ince ayarlar" olarak nitelendirilir. Aslına bakarsanız bilgisayar kullanıcıları üzerinde yapılan bilimsel araştırmalara göre "Yine mi kuracağım ya!" cümlesinin kurulmasında aslan payı "ince ayarlara" ait. Microsoft ve Google gibi geliştiricilerin "eşitleme" teknolojileri birçok dertten kurtarsa da hâlâ o ayarlar sinir bozucu olarak yorumlanıyor. Çünkü ayar varsa ama bağımlılık duyduğu yerde yoksa ayarın olmasının da bir anlamı yok.

Ekran okuyucu, e-posta alıcı, kısayollar vb. ayarlamaları yaptıktan sonra daima elinizin altında olan bir yere "eksikler.txt" adlı bir dosya oluşturun. Oluşturacağınız bu dosyayı aktif olarak kullanmanız hâlinde birçok can sıkıcı konudan kurtulacağınıza garanti verebilirim.

Temiz Yedek Kavramı

Temiz yedek, sizin aynı suda ikinci kez yıkanmanızı engelleyen bir çalışma tarzıdır. Eğer bu çalışma sistemini oturtabilirseniz aldığınız cihaz kullanılamaz hâle gelene kadar ikinci bir Windows kurmanıza gerek kalmaz. Anca donanımsal sorunlar nedeniyle bunu yapmanız gerekebilir -ki yeni nesil cihazlarda bu tür sorunlar hayli düşük düzeye inmiştir.

Sistem çok basit: Kalıcı hâle gelmesini istediğiniz bir uygulamayı veya uygulama ayarını, eksikler.txt dosyasına not almalısınız. Bilgisayarınızda bir sorun oluştuğunda son temiz sistem görüntüsüne geri dönüş yapmak ve bilgisayar açıldığında eksikler.txt'de yer alan maddeler üzerinde çalışmanız yeterli olacaktır.

Süreç o kadar basit ki, çoğu zaman bu akışla yeni tanışan kişiler tarafından "manasız" olarak değerlendirilir. Basit bir örnek: Outlook'ta imza oluşturma alanına hangi menü üzerinden ulaşılacağını bulmak yapay zekâ ile zor değil. Ama ekran okuyucunun nerede hangi hareketi yaparsanız imza oluşturma alanına izin verdiğini yapay zekâ bilmiyor; siz de bilmem kaç ay önce hayli uğraştıktan sonra bulduğunuz çözümü hatırlayamıyorsunuz. Menü adını bulacaksın da hangi dal altında olduğunu hatırlayacaksın da şu olacak da bu olacak da... Ölme eşek ölme...

Eksikler.txt bu noktada devreye giriyor. Aynı liste yeni bir cihaz aldığınızda ilk kurulumu yaparken referans almanızı da sağlıyor.

Örneğin size kendi eksikler.txt dosyamdan bir alıntı:

"...

- WP mikrofon kullanım izni.
- NVDA Word eklentisi kaldırılacak, "imla hatası" uyarısı sorunlu.
- .pyc .pyw dosyaları için varsayılan uygulama ata.

2025-08-22

- Word > "körcül", "MurText" > imla sözlüğüne ekle.
- Visual Studio Installer > Bağımsız değişkenler > "Gelişmiş ASP.NET özellikleri" > `` .NET Framework 4.8.1 Targeting Pack``
- ..."

Dizin Yapısı

Sistem görüntüsü alan uygulamaların tamamı veri depolama tasarruf odaklı çalışır. Siz özellikle istemezseniz, oluşturacağınız sistem görüntüsü; sistemde var olan bir önceki görüntü üzerinden oluşturulur. Başka bir deyişle yeni görevde sadece değişen dosyalar yedek içine çekilir. Geri yükleme sürecindeyse seçtiğiniz tarih baz alınarak bu dosyalar dışa atılır.

Teoride çok rasyonel bir düzendir ama pratikte yanında bir dünya sorun getirme olasılığı vardır. Çünkü birkaç ay arayla alınan bir sistem görüntüsünde binlerce dosya değişir ve bunların kütük bilgilerinin karışma olasılığı daima vardır. Yedek üstüne yedek oturtmak aynı zamanda geri yükleme sürecini de yavaşlatır. Bu nedenle veri depolama sorununuz yoksa olabildiğince bağımsız sistem görüntüleri oluşturmayı tercih etmelisiniz.

D diskinizde "Yedekler" adlı bir dizin oluşturun. "eksikler.txt" dosyasını da burada oluşturup masaüstüne kısayol atmanız iyi olacaktır. İlerleyen süreçte karmaşa yaşamak istemiyorsanız "yedekler" dizini altına koyacağınız dizinlere yıl-ay-gün kalıbıyla isim verin. (Örnek: 2025-12-22)

Bu yazı, giriş seviyesindeki kullanıcılar dikkate alınarak hazırlandığı için bazı detaylar barındırmıyor. Windows, oluşturduğu sistem görüntüsünü standart olarak D diskinde "WindowsImageBackup" adlı bir klasöre yönlendirir. Bu klasörün boyutunu "0" olarak görmeniz de olasıdır. Standart davranışı bu olduğu için geri yükleme sürecinde de aynı yolu birincil seçenek olarak görür. Disk dışlama, harici diskten yedek yükleme gibi seçenekler de sunar ama bunlar detaylı konular olduğu için pas geçiyorum.

Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

1. Son aldığınız sistem görüntüsüne ait WindowsImagebackup klasörüne yeni bir yedek almadan dokunmayın. Son temiz yedeğinizin daima D diskinde aynı yerde kalmasına özen gösterin.

2. Sisteminizi geri yükleme yaptıktan sonra mevcut WindowsImageBackup klasörüne sağ tıklayarak "Kes" seçeneğine basın. "Yedekler" dizini içinde WindowsImageBackup dizininin oluşturulduğu tarihle uyumlu bir klasör yaratın. (Örnek: 2025-12-22") Daha sonra yedeği bu dizinin içine yapıştırın. Gerekli yönetici yetkisini onayladığınızda birkaç dakika önce geri yüklemesini yaptığınız son temiz sistem görüntünüz buraya taşınacaktır.

3. Eksikler dosyanızı açın. Listenin üst tarafında yer alan başlıkları hızlıca uygulayarak ayarlarınızı güncelleyin. Burada dikkat edeceğimiz bir detay size uzun vadede kolaylık sağlayacaktır. Listedeki eksikleri yaptıktan sonra silmeyin. Onun yerine listenin başına "2025-12-22" benzeri bir tarih koyun. Bu tarih, yedek aldığınız günle aynı olacağı için "Yedekler" dizini altına koyduğunuz klasörleri yönetmenizi sağlıyor. "Hangi yedekte hangi ayar vardı ya!" sorusunun yanıtını bulmanızı kolaylaştırıyor.

4. Eksikleri tamamladıktan sonra Windows'U güncelleyin. İşiniz bittiğinde bilgisayarınızı yeniden başlatın. Bir şeyin altını çizmek istiyorum: Windows, oturum kapanmadıysa ve değişim yoksa silinmiş dosya izlerini kullan kuralıyla hareket eder. WindowsImageBackup dizininizi "Yedekler" dizinine taşıdıktan sonra cihazınızı mutlaka yeniden başlatmalısınız. Aksi takdirde kötü sürprizlerle karşılaşma olasılığınız artıyor.

Yazının uzaması nedeniyle sizlerle bu noktada EEEH Dergi sayfalarında vedalaşıyoruz. Svglerinizi iletmenize ise gerek yok. ☺ Aşağıdaki bağlantıya tıklayarak Krz.biz üzerinden kaldığınız yerden devam edebilir ve sistem görüntüsü oluşturma / geri yükleme sürecini tamamlayabilirsiniz. <https://koruz.biz/?i=20818>

<https://koruz.biz/?i=20818>

Gmail'de Gönderdiğimiz E-postalar Nasıl Geri Alınıyor

Ömer Göktaş

mail@omergoktas.net

Sayı: 142, Aralık 2025

Herkese selam! Yılın son yazısıyla yine beraberiz.

Bugün hem kısa bir bilgi paylaşacağım hem de Gmail'de çoğu kişinin bilmediği faydalı bir ayardan bahsedeceğim.

Bazen yanlış kişiye e-posta gönderebiliyoruz. Panikle "Geri al" butonuna basınca da e-posta karşı tarafa hiç gitmemiş oluyor. Peki bu nasıl oluyor? Gmail gönderdiğimiz bir maili gerçekten nasıl geri alabiliyor?

İşin tekniği şöyle: "Gönder" tuşuna bastığınız anda e-posta hemen alıcıya gitmiyor. Gmail, "Belki vazgeçersiniz" diye mesajı kısa bir süre kendi sunucusunda bekletiyor. Siz bu süre içinde geri al dersanız, karşı tarafın bundan haberi bile olmuyor.

Burada pek bilinmeyen detay şu: Gmail bu bekleme süresini varsayılan olarak beş saniye ile sınırlıyor. Eğer beş saniye içinde iptal etmezseniz mail ister doğru ister yanlış olsun gönderilmiş kabul ediliyor.

Bu süreyi uzatmak için Gmail'e web üzerinden giriyorsunuz. "B" harfiyle ayarlara gidip "Tab" ile "Tüm ayarları görüntüle" diyorsunuz. "Genel" sekmesinde "Göndermeyi iptal etme süresi" ayarını bulup süreyi 30 saniyeye kadar çıkarabiliyorsunuz. Sonra yine "B" harfiyle "Değişiklikleri kaydet" butonuna gitmeyi unutmayın.

Bazı farklı e-posta uygulamalarında bu iptal süresinin iki dakikaya kadar çıktığını da hatırlatayım.

Bu yılki son yazım da böyle olsun. Ve elbette o klasik kapanış cümlesi:

Seneye görüşürüz!